

SOLVEJ HELLESHØJ SØRENSEN

HVEM TOLKER TOLKEN FOR?

**EN INTERAKTIONSANALYSE AF TOLKENS
GENGIVELSER I GRUNDLOVSFORHØR MED
ARABISK TOLK**

KØBENHAVNERSTUDIER I

TOSPROGETHED

KØBENHAVNS UNIVERSITET

HUMANISTISK FAKULTET

2021

BIND

82

HVEM TOLKER TOLKEN FOR?

- En interaktionsanalyse af tolkens gengivelser i
grundlovsforhør med arabisk tolk

Solvej Hellesthøj Sørensen

Københavnstudier i tosprogethed bind 82
Københavns Universitet
Det Humanistiske Fakultet
København 2021

Copyright 2021: Solvej Hellestøj Sørensen
HVEM TOLKER TOLKEN FOR? – EN INTERAKTIONSANALYSE AF TOL-
KENS GENGIVELSER I GRUNDLOVSFORHØR MED ARABISK TOLK

Københavnstudier i tosprogethed bind 82

ISBN: 978-87-93510-10-4

ISSN: 0901-9731

Københavnstudier i tosprogethed udgives af Københavns Universi-
tets Humanistiske Fakultet.

Redaktion:

Juni Söderberg Arnfast, Center for Dansk som Andet- og Fremmed-
sprog, Københavns Universitet

Anne Holmen, Center for Internationalisering og Parallelsproglighed,
Københavns Universitet

Janus Spindler Møller, Center for Sociolingvistiske Sprogforandrings-
studier, Københavns Universitet

Marta Kirilova, Center for Dansk som Andet- og Fremmedsprog, Kø-
benhavns Universitet

Jakob Steensig, Lingvistik, Aarhus Universitet

Redaktion af dette bind: Marta Kirilova

HVEM TOLKER TOLKEN FOR?

- En interaktionsanalyse af tolkens gengivelser i grundlovsforhør med arabisk tolk

INDHOLDSFORTEGNELSE

Indledning	6
Interpreting Studies og institutionel interaktion	8
Tolkningsstudier	8
Det dialogiske kommunikationssyn.....	9
Tolken som deltager	10
Institutionel interaktion.....	12
Retsalsinteraktion.....	13
Retsalstolkning.....	14
Sprogideologier.....	14
Forskellige gengivelsesmuligheder.....	16
Skiftende strategier	19
Tolken som dørvogter.....	20
Retsalstolkning i Danmark.....	21
Eksisterende forskning.....	21
Manglende uddannelse og kvalitetssikring	22
Sociopolitisk kontekst.....	22
Data og metode	25
INTERPRETING-projektet og den sociolingvistiske tilgang.....	25
Optagelserne af grundlovsforhør	26
Grundlovsforhøret	28
Udvælgelsen af en episode til analyse.....	30
Tolkerollen og retningslinjer	32
Særpræg ved arabisk tolkning	33
De arabiske grundlovsforhør	33

Dialektal variation i den arabiske verden	34
Dialektal variation og tolkning	35
Udskrivning og oversættelse af arabiske udsagn	37
Tolkens gengivelser i grundlovsforhørene	38
"Udlændingen" eller "du"	38
"Videolink" og udfordringerne med verbatim-teorien.....	48
'Videolink' i grundlovsforhøret	48
Gengivelsen af anmodelsen om brug af videolink	53
En udvidet gengivelse.....	55
Gengivelsen af pragmatisk formidlede oplysninger	56
Så du frafalder din asylansøgning?.....	59
Den sigtede tager ordet	59
Den sigtedes bidrag som talehandling.....	62
Tolken som dørvogter	64
Diskussion	67
Fokus på pragmatiske kompetencer	67
Diskursive praksisser i retssalen	68
Myndighedsrepræsentanternes diskursive rettigheder og pligter	69
Tolkens diskursive rettigheder og pligter	69
Myndighedsrepræsentanternes kendskab til fremmedsprog	71
Tolkenes professionelle erfaring og baggrund.....	72
Interaktionen som 'pas-de-trois'	73

Mulige konsekvenser for praksis	74
Konklusion	75
LITTERATUR	78

INDLEDNING

Tolkning i retssale har i løbet af de seneste år nydt en øget opmærksomhed i medierne, hvor man har kunnet læse artikler, debatindlæg og ledere med overskrifter som "Lost in Translation – Tolkning ved domstole er i akut krise" (Politiken, 6. august 2019), "Det totale tolketeater" (Guski, Weekendavisen, 9. august 2019) og "Tolk: jeg følte mig slet ikke klædt godt nok på til opgaven" (Baéré & Abrahamsen, Information, 23. september 2019). Denne mediedækning er primært forbundet med den private leverandør EasyTranslates overtagelse af tolkeydelser til blandt andet Justitsministeriets myndigheder. Folketingsmedlemmer fra såvel venstre- som højrefløjnen opfordrede i løbet af 2019 justitsministeren til at afbryde samarbejdet med denne skandaleramte virksomhed, og Institut for Menneskerettigheder advarede om, at tolkesituationen kunne udgøre en trussel for retssikkerheden (Kristiansen, 2019; Vikkelsø Slot, 2019). Kontroversen nåede til en midlertidig afslutning, da kontrakten med EasyTranslate blev afbrudt, ikke grundet de kritiserede tolkeydelser, men fordi håndteringen af personlige oplysninger blev vurderet som mangelfuld (Karrebæk & Kirilova, 2020). Der er selvfølgelig mange faktorer, der har påvirket udviklingen af denne sag, som jeg ikke vil uddybe videre her (se i stedet Karrebæk & Kirilova, 2020). De alarmistiske overskrifter, den politiske enighed på tværs af partier og Institut for Menneskerettigheds vurdering vidner dog om, at tolkning i retssale er et socialt, politisk og juridisk relevant – og til en vis grad betændt – emne.

Retssalstolkning er nødvendig, når deltagerne i retten ikke deler et fælles sprogligt grundlag og dermed ikke kan gennemføre sagsbehandlingen. Tolken kan antages at spille en afgørende rolle for sagens udfald, eftersom deltagerne ikke har adgang til betydningen udenom tolkens forståelse og formidling.

Jeg vil undersøge tolkning som et interaktionelt fænomen, der både påvirker interaktionen og formes af den. Hertil anvender jeg en sociolingvistisk tilgang, inspireret af Gumperz (1999), der fokuserer på samspillet mellem sproglige og samfundsmæssige betydningsdannelsesprocesser. Empirien består hovedsagligt af otte lydoptagelser fra grundlovsforhør med arabisk tolk, hvoraf jeg viser 5 uddrag. Min

analyse fokuserer på tolkens gengivelser, og ved at fremhæve tilføjelser og betydningsmæssige ændringer diskuterer jeg, hvordan gengivelserne kan påvirkes af tolkens orientering mod forskellige deltagere og deres respektive, situerede og kontekstbetingede forventninger og normer. Derudover inddrager jeg pointer fra *Tolkehåndbogen* (Justitsministeriet et al. 2015), en guide til tolke udgivet af myndighederne, for at belyse, hvordan myndighedernes retningslinjer og forventninger hænger sammen med tolkenes praksis og muligheder.

INTERPRETING STUDIES OG INSTITUTIONEL INTERAKTION

Tolkningsstudier

Tolkning kan placeres i den overordnede kategori "oversættelse", men adskiller sig dog fra andre former for oversættelse gennem sin umiddelbarhed. Det betyder, at tolken hører udsagnet på *kildesproget* og transformerer det til en gengivelse på *målsproget*. Kildeudsagnet fremsættes en enkelt gang, og tolken skal under tidspres fremsætte sin gengivelse deraf på målsproget (Pöchhacker, 2016). Jeg bruger i denne undersøgelse begrebet "gengivelser" for tolkens oversættelser. Dette skyldes, at ordet "oversættelse" forbindes med ordret oversættelse, det vil sige en direkte ord-for-ord overførsel af betydning fra et sprog til det andet. Målsagnet er tolkens udgave af kildeudsagnet overført til målsproget, som er produktet af tolkens forståelse og ordvalg. Derfor tydeliggør begrebet "gengivelser" i højere grad denne proces.

Tolkningsstudier, som denne undersøgelse er en del af, kan placeres indenfor feltet "oversættelse", men oversættelsesvidenskaben er traditionelt rettet mod skriftlig oversættelse og har ikke beskæftiget sig særlig meget med tolkning. Til gengæld er der produceret en del forskning om tolkning indenfor andre discipliner, herunder kommunikations-, uddannelses- og neurovidenskab, der har belyst feltet fra psykologiske, lingvistiske og sociologiske vinkler (Pöchhacker, 2016).

Jeg beskæftiger mig i denne undersøgelse med tolkning mellem borgere og ansatte i den offentlige sektor. I disse situationer gengiver tolken ofte tale i begge retninger, frem og tilbage mellem sprogene, umiddelbart efter hvert udsagn (Wadensjö, 1998). Denne form for tolkning forekommer hovedsagligt indenfor sundhedssektoren og det juridiske område (herunder retssale, asylsystemet og politiet). Tolken kan enten simultantolke, det vil sige gengive kildetalers udsagn løbende og (næsten) samtidig med den oprindelige taler, eller tolke konsekutivt, det vil sige gengive udsagnene indimellem kildetalers taleture, således at tolken og den oprindelige taler skiftes med at tale (Pöchhacker, 2016).

Det dialogiske kommunikationssyn

Jeg tager afsæt i den svenske tolkeforsker Cecilia Wadensjös (1998) tilgang til tolkningsstudier. Hun anvender en dialogisk kommunikationsmodel for at analysere tolkede møder. Dette adskiller sig fra monologiske kommunikationsmodeller, såsom "kode" eller "conduit"-modellen. Disse modeller afbilder kommunikation som en grundlæggende ensrettet proces, hvor afsenderen pakker sin besked ind i en sproglig kode, som modtageren efterfølgende pakker ud (Sperber & Wilson, 1995). Tolkning ses dermed som en ensrettet overførselsproces, hvori tolken udelukkende videregiver information. I denne opfattelse er al ikke-tolkende aktivitet fra tolkens side problematisk. Med den dialogiske model, som Wadensjö (1998) anvender, anses kommunikation derimod som en dialogisk proces. Alle deltagere, også i tolkede møder, anses som subjekter, der hver især forsøger at samarbejde om at udlede betydning fra hinandens udsagn for at oprette en fælles forståelsesramme. Betydningerne afhænger dermed ikke kun af afsenderen, men af alle involverede parters bidrag (Wadensjö, 1998).

Wadensjö (1998) tager afstand fra traditionelle tolkningsstudiers normative sigte, hvis primære fokusområde har været at give retningslinjer for god tolkepraksis, baseret på mere eller mindre eksplicitte opfattelser af god sprogbrug. Hendes tilgang er deskriptiv og belyser tolkede møder som interaktioner. Hun har fokus på tolkens rolle og status som aktiv deltager og "*the multiple functions of talk in social interaction*" (Wadensjö, 1998: 15, kursivering i original). Den normative opfattelse af tolket interaktion kategoriserer den som afvigende, og den bliver derfor konstant sammenlignet med den "normale" monolingvistiske interaktion. Snarere end at sammenligne de to, foreslår Wadensjö (1998) at undersøge tolkede møder som en selvstændig form for interaktion, der har sine egne normer og vilkår. Wadensjö betegner tolkede møder som tolke-medierede møder, hvormed hun understreger, at en teoretisk adskillelse mellem tolkning og mediering ifølge hende er misvisende. Ifølge Wadensjö (1998) udfører tolken i praksis *altid* simultant to handlinger, nemlig at oversætte/videregive information, og at mediere/koordinere interaktionen (se også Wadensjö, 1995). Tolkenes medierende rolle kommer her til syne gennem både eksplicit og implicit koordinerende tale-handlinger (Pöchhacker, 2004).

Tolken som deltager

Wadensjö fremhæver tre dimensioner, som samtaledeltagere forholder sig til, når de skaber og udleder betydning i interaktioner: propositionel betydning (*propositional meaning*), situeret betydning (*situated meaning*) og deltagelsesrammen (*participation framework*). Deltagerne forholder sig til udsagnets propositionelle betydning, det vil sige den betydning som kan udledes fra udsagnets grammatiske indhold (Togebly, 2017). Derudover inddrages viden om konteksten, herunder deltagersammensætningen, tid og sted, prosodi, osv., hvoraf den situerede betydning kan udledes. Den tredje dimension er deltagelsesrammen, det vil sige hvordan de forskellige deltagere positionerer sig og positioneres i forhold til hinanden (Goffman, 1979). Sproglig interaktion kræver koordination med de andre samtalepartnere. I tolkede møder påtager tolken sig en del af de andre deltagers betydningsdannelse, hvilket indebærer at overtage en del af den koordinerende rolle. Tolken skal for eksempel aktivt engagere sig i betydningsdannelsesprocessen, hvorimod de andre deltagers betydningsdannelse foregår forskudt og altid igennem tolken (Wadensjö, 1998). Tolken vurderer hele tiden, hvordan de forskellige udsagn skal forstås, og hvem de er rettet mod. Dette kan især være udfordrende ved konsekutiv tolkning, da tolken forventes både at tage hver anden tur i interaktionen og tolke i forlængelse af den oprindelige taler. Dette betyder at tolken nogle gange skal oversætte brøkdeler af udsagn, som om de var helheder, fordi de nogle gange skal oversættes, før taleren selv har færdiggjort sin tale og tankegang eller er i færd med at udarbejde en bestemt formulering (Wadensjö, 1995).

Tolkens aktive deltagelse i betydningsdannelsesprocessen kan også betyde, at tolken kan lave forskellige foranstaltninger for at undgå misforståelser. Blandt andet kan tolken sprogligt skelne mellem sig selv og kildetalerens "jeg" (Wadensjö, 1998). Dette kan for eksempel være for at tage afstand fra et udsagn, der kan have en negativ indvirkning på modtagerens opfattelse af afsenderen. Et eksempel herpå er domsafsigelser, der påvirker den sigtedes syn på dommeren negativt. Her kan tolken have behov for sprogligt at tydeliggøre, at han eller hun blot overbringer den beslutning, som dommeren har taget. Berk-Seligson (2002) har for eksempel undersøgt, hvordan tolke undgår at bruge første og anden person ved domsafsigelsen, hvormed

de kan understrege overfor den tiltalte, at de ikke har været med til at tage beslutningen, som potentielt kan afføde en negativ reaktion hos den tiltalte.

For at beskrive hvordan tolken kan markere udsagn, som er produceret af en anden, trækker Wadensjö (1998) på Goffman (1974; 1979). Ifølge Goffman (1974) styres sociale begivenheder af et sæt principper, som udgør en 'ramme' (*frame*) for deltagelsen i den sociale interaktion. Goffman (1979) undersøger, hvordan deltagerne kan anvende forskellige 'produktionsformater' (*production formats*), når de taler, afhængigt af om de gengiver egne holdninger eller taler på vegne af andre. Inspireret af dette opstiller Wadensjö (1998) to måder at gengive på, som hun kalder *relaying by displaying* og *relaying by replaying*, som hun placerer i hver sin ende af et spektrum. *Relaying by displaying* henviser til situationer, hvor tolken frembringer andres udsagn på en måde, der tydeliggør, at de ikke selv har produceret de udsagn. *Relaying by replaying* henviser derimod til situationer, hvor tolken forsøger at gengive (*re-present*) en anden persons udsagns fremstilling som en kopi af den oprindelige udsagn, hvilket også indebærer intonation, blik og gestik. Tolke kan bruge begge modeller i interaktionen, og der kan ikke udpeges en enkelt strategi, der er bedre end alle andre. Forskellige strategier kan snarere være fordelagtige i forskellige situationer. Wadensjö (1998) nævner for eksempel at gengivelsen af følelsesladede udtryksformer ikke er passende for *relaying by replaying*, blandt andet for følelser som generthed og skam. Hvis tolken gengiver en genert måde at tale på, vil det både stå i modstrid til den forventede, neutrale tone, og kunne opfattes som en latterliggørelse af kildetaleren (se også Kirilova & Højland, u.u.). Det kan altså være nødvendigt, at tolken afhængigt af situationen nedtoner eller understreger, hvem der har produceret kildeudsagnet.

Tolkens arbejde er stærkt påvirket af den situation, der tolkes i, og det forhold de forskellige parter har til hinanden (Wadensjö, 1998). I de fleste situationer, og særligt i institutionelle møder, reproduceres etablerede mønstre for, hvordan situationen skal udfolde sig. Deltagerne har dog i et vist omfang mulighed for at forme situationen og redefinere rammerne for mødet, idet de kan træffe en række interaktionelle valg såsom at anvende humor eller give udtryk for forskellige grader af empati. Tolkede møder i den offentlige sektor udgør altså ifølge Wadensjö (1998) en særlig kommunikationsform, både overordnet som tolket interaktion, men også på grund af de

særlige vilkår, som institutionel interaktion kan indebære. Det uddyber jeg nedenunder.

Institutionel interaktion

Institutionel interaktion involverer mindst én myndighedsrepræsentant, som udfører en professionel handling, og en lægperson, der forsøger at opnå et praktisk mål (Drew & Heritage, 1992). Ifølge Drew & Heritage er det afgørende i analysen af institutionel interaktion at tydeliggøre, hvordan den institutionelle ramme eller institutionelle identiteter relevantgøres af deltagerne i interaktionen (se også Schegloff, 1992). Denne form for interaktion kendetegnes ved et eller flere af følgende aspekter, som kan relevantgøres af en enkelt af deltagerne (typisk en institutionel repræsentant) eller flere af dem.

For det første indebærer institutionel interaktion som oftest, at én eller flere af deltagerne har et institutionelt mål med interaktionen. Disse mål kan typisk forbindes med den relevante myndighed, og kan være mere eller mindre gennemskuelige for lægpersonerne. De institutionelle repræsentanter kan opleve denne form for interaktion dagligt som en del af deres professionelle routine, mens lægpersonen måske kun oplever denne form for interaktion en enkelt gang i livet.

Et andet kendetegnende aspekt kan være, at den institutionelle kontekst kan påvirke, hvilke interaktionelle handlingsmuligheder og pligter deltagerne har, det vil sige hvem der må tale om hvad og hvornår. Nogle former for institutionelle møder kan forbindes med særlige turtagingsmønstre, som for eksempel den udbredte brug af spørgsmål-svar sekvenser i retssalsinteraktion (se også Atkinson, 1992). Drew & Heritage understreger, at alle interaktioner som udgangspunkt rummer asymmetriske forhold mellem deltagerne. De fremhæver endvidere, at institutionel interaktion kan være kendetegnet ved særligt relevante og institutionaliserede asymmetrier mellem deltagerne, der typisk har forskellig adgang til viden og deltagelse i interaktionen. For eksempel kan det i en interaktion, der hovedsagligt består af spørgsmål-svar-sekvenser styret af myndighedsrepræsentanterne, være svært for en lægperson at få medbestemmelse på de emner, der tages op eller uddybes.

Derudover kan deltagerne, særligt myndighedsrepræsentanterne, trække på særlige former for inferens, der adskiller sig fra daglig tale (Drew & Heritage, 1992). Dermed menes, at nogle af deltagerne deler en viden om den specifikke institutionelle kontekst, herunder en særlig form for ordforråd eller sprogbrug, og derfor kan udtrykke sig på måder, der er tydeligt forståelige for deres fagfæller eller kolleger, men kan være svære at gennemskue for lægpersonerne.

Retsalsinteraktion

Retsalsinteraktion er et eksempel på institutionel interaktion, der typisk er præget af særlige turtagningsmønstre. Atkinson (1992) viser for eksempel, at myndighedsrepræsentanter i retssale kan afbryde eller afvise lægpersoners forsøg på at tage initiativ til at udforske emner, som ikke er blevet relevantgjorte af et forudgående spørgsmål. Med udgangspunkt i det angelsaksiske retssystem beskriver Eades (2016), hvordan retssalens asymmetriske diskursstruktur kan tvinge, manipulere og styre sigtede og vidner på måder, der begrænser deres rettigheder. Hun påpeger, at det juridiske system forpligter myndighedsrepræsentanterne til at anvende diskursive strategier, som ud fra et sociolingvistisk perspektiv kan betegnes som uhensigtsmæssige. Hun tydeliggør, at der er en teoretisk kløft mellem den sociolingvistiske og den juridiske opfattelse af sprog og sprogbrug. Ud fra det sociolingvistiske sprogsyn er konteksten afgørende for betydningen, hvorimod retssystemet ofte behandler sproglige ytringer uafhængigt af deres kontekst. Det antages altså i retssalen, at betydningen af et udsagn kan overføres uforandret på tværs af situationer. På den baggrund kan det være svært for jurister at tage højde for, hvordan diskursive rettigheder, normer og forventninger påvirker de forskellige deltagers muligheder for at kommunikere med de andre deltagere.

Derudover viser undersøgelser fra forskellige retssystemer, at faktorer såsom køn, etnicitet eller socioøkonomisk status kan indskrænke nogle deltagers bidragsmuligheder i retsalsinteraktion. Elsrud et al. (2017) viser, hvordan retssalens ritualer og stereotype forestillinger om indvandrere kan påvirke, hvilke muligheder personer med etnisk minoritetsbaggrund har for at blive hørt på lige fod som majoritetssvenskere i svenske retssale. Ifølge Conley & O'Barr (1997) favoriserer det angelsaksiske retssystem talemåder, der primært anvendes af mænd, mens

fortællings- og argumentationsformer, der typisk forbindes med kvinder, devalueres. Disse "magtesløse talemåder" (*powerless speech styles*) anvendes ikke blot af kvinder, men generelt af personer som i retssalen er positioneret som "svage" (f.eks. lavtuddannede eller ressourcetsvage personer. Conley & O'Barr viste at brugen af magtesløse talemåder havde en negativ indvirkning på vurderingen af vidnernes troværdighed. Mange vidner – såvel kvinder, som mænd – gav derudover i interviews udtryk for frustration over, at de ikke følte, at de havde fået en ordentlig chance for at udfolde deres vidnesbyrd. Dermed peger Conley & O'Barr på, at retssystemets diskursive praksisser adskiller sig fra hverdagsinteraktion på en måde, der kan hæmme lægpersoners deltagelsesmuligheder (se også Philips, 1998).

Retssalstolkning

Sprogideologier

Sprogideologier er de idéer og følelser, som sprogbrugere knytter til forskellige sprog og former for sprogbrug, og de personer, der bruger dem (Gal & Irvine, 1995; Karrebæk, 2020; Kroskrity, 2004; Silverstein, 1979). Haviland (2003) forsøger at undersøge, hvilken sprogideologi (han anvender begrebet *theory of language*) myndigheder opererer med, og hvilke teoretiske og praktiske konsekvenser disse har for talerne. Sprog er ikke kun et værktøj til at udføre handlinger, men sætter også rammerne for interaktionen og dermed hvilke handlinger, der kan udføres. Sproget er dermed både handling og ramme (*action and framework*).

Haviland (2003) tager udgangspunkt i det amerikanske retssystem, som ifølge ham er struktureret gennem en monolingvistisk norm, hvor der ikke tages højde for flersprogethed som vilkår. For eksempel tilkaldes tolken som udgangspunkt på baggrund af sigtedes nationalitet, hvilket forudsætter, at alle bedst kan udtrykke sig på dét nationalsprog, der knyttes til deres statsborgerskab, selvom dette ikke altid er tilfældet (se også Blommaert, 2009). Dette problem illustrerer Haviland ved at analysere retssagen mod en mixtekisk-talende mexicansk migrant, der er anklaget for mord i USA. Haviland fremhæver, hvordan den sprogideologi, der hersker i retssystemet, gennemsyrrer sagen og påvirker udfaldet (og dermed den unge mands liv). Alle notater fra

sagen er udelukkende på engelsk og sproglige faktorer inddrages ikke i vurderingen af retssagen, selvom de har indflydelse på dens udfald. For eksempel tildeles manden og de mexicanske vidner en spansk-talende tolk, selvom flere af dem anvender ord på mixtekisk, som jo adskiller sig fra spansk, og som tolken ikke kan forstå. Det nævnes slet ikke, at nogle af deltagerne ikke taler flydende spansk, selvom tolkene har svært ved at forstå dem.

Hvad angår selve tolkens rolle forventer dommeren, at tolken gengiver "sandheden" direkte og uden filter, ord for ord. Denne sprogideologi betegner Haviland som *verbatim theory*. Han skriver:

"The judge instructs the interpreter not to frame her translations as translations; neither as paraphrases of what the witness says, nor even as emitting from another mouth, but rather, directly "word for word" without pronominal transposition".

(Haviland, 2003:768)

Tolken skal altså i sin gengivelse af andre deltagers tale udviske det faktum, at indholdet formidles fra afsender til modtager med tolken som ekstra led. Det antages, at betydningen ikke påvirkes af overførslen mellem to sprog og to talere, hvilket Haviland betegner som *propositional detachability*. Dermed menes, at den propositionelle betydning kan adskilles fra udsagnets taler og det sprog, som det først udformes på, og uforandret gengives af en anden taler på et andet sprog. Udfra denne forståelse af oversættelsesprocessen er tolkens vigtigste opgave at gengive kildeudsagnets præcise ordlyd til målsproget. Dette forudsætter, at der for hvert sprogligt udtryk på et givet sprog findes et ækvivalent sprogligt udtryk på andre sprog med den præcis samme betydning. Dette betegner Haviland som 'referentiel gennemsigthed' (*referential transparency*, Haviland 2003, s. 768; 772). Denne form for præcis ækvivalens mellem sprogene findes dog ikke altid, hvilket er velbeskrevet i blandt andet oversættelseslitteraturen (Vinay & Darbelnet, 1958/1995; se også Silverstein, 2003).

Angermeyer (2015) konkluderer i sin analyse af tolket interaktion i retssale i New York (*small claims courts*), at herskende sprogideologier sætter engelsktalende deltagere i en ugunstig situation. Dette skyldes ifølge ham blandt andet, at den monolingvistiske norm påvirker opfattelsen af deltagernes sprogkompetencer. Tolken antages

at være den eneste, der kan tale mere end et sprog. Deltagere, som har brug for en tolk (Angermeyer betegner det som talere af *Language Other Than English*, herefter LOTE-talere), frabedes at forsøge at deltage på engelsk i det omfang, som de kan. I stedet skal de udelukkende tale igennem tolken. Dette kan ifølge Angermeyer (2015) skyldes en antagelse om, at alle uundgåeligt er bedst stillet ved at tale udelukkende deres modersmål. Dette syn tager dog ikke højde for, at LOTE-talerne ikke løbende kan verificere, om de forstår og bliver forstået korrekt, når de taler på deres modersmål.

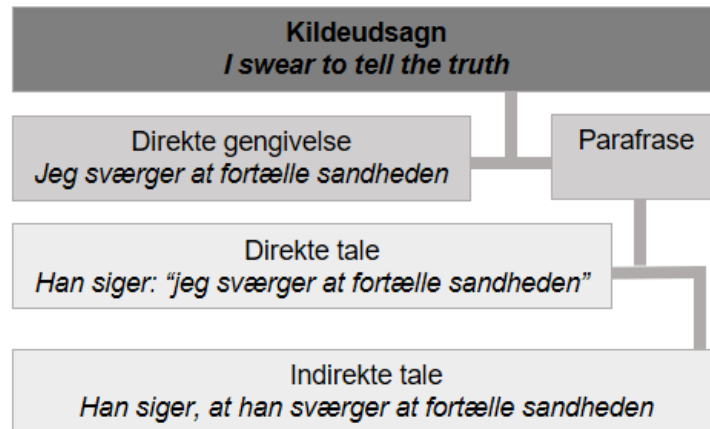
Derudover resulterer de herskende sprogideologier i, at LOTE-taleres udsagn oftest oversættes i konsekutiv tolkning, hvilket kan gøre deres narrativer usammenhængende og gør dem mere tilbøjelige til at blive afbrudt af andre deltagere. De engelsktalende deltageres udsagn simultantolkes derimod, hvilket kan være krævende og forvirrende for såvel tolken som LOTE-taleren og kan lede til tab af afgørende oplysninger. Derudover kan manglende engelskkundskaber også have en negativ indvirkning på, hvordan deltagere opfattes i retten (Angermeyer, 2015).

Eksempler fra Angermeyers data viser, at der kan opstå yderligere udfordringer for LOTE-talere grundet de øvrige deltageres negative opfattelse af at tale med accent. For eksempel fremhæver han en sag med en kvinde, der eksplicit frabedes at tale engelsk og henvises til at bruge tolk. Da tolken ligeledes taler engelsk med accent, fører forligskvinden samtalen videre med kvindens advokat i stedet. Hvis myndighedsrepræsentanterne ikke er lige villige til at lytte til talere med forskellige fremmede accenter, kan det ikke garanteres, at deltagerne behandles lige over for loven. Retssystemets sprogideologier påvirker dermed LOTE-talernes muligheder for at udtrykke sig, blive forstået og forstå andre, men også hvordan de opfattes af de engelsktalende deltagere.

Forskellige gengivelsesmuligheder

Angermeyer (2015:88) har lavet en kvantitativ statistisk analyse af de pronominer, som tolkene bruger for at gengive tale i optagelserne i retssalene i New York. Han opridser forskellige muligheder for gengivelsen af udsagn, som jeg har skematiseret herunder i Figur 1. Angermeyer bruger det spanske eksempel "juro decir la verdad", som

jeg herunder har ændret til et eksempel med en dansk gengivelse af det engelske udsagn "I swear to tell the truth" (s. 80).

Figur 1: Muligheder for gengivelsen af et udsagn, lavet ud fra Angermeyer (2015: 80)

Tolken kan enten gengive udsagnet direkte med brug af første person, eller ved at bruge indirekte tale, som tydeligt præsenterer indholdet som overbragt fra en anden taler. Tolken kan tydeliggøre, hvem der taler og så citere direkte, som for eksempel i "Han siger: "jeg sværger at fortælle sandheden". Alternativt kan han eller hun parafrasere udsagnet og ændre pronominerne, for eksempel: "Han siger, at han sværger at fortælle sandheden". Valget mellem de forskellige muligheder er ifølge Angermeyer (2015) afhængigt af tolkens forhold til taleren, men også af tolkens opfattelse af sin egen rolle i interaktionens deltagelsesramme. Selvom retssystemet foreskriver brugen af direkte gengivelser, anvender tolkene i praksis en række forskellige gengivelesesstrategier.

Angermeyer fremhæver to strategier, som tolkene bruger specifikt i forhold til gengivelser af pronominer. Den ene går ud på at følge retningslinjerne og oversætte i første person. Den anden er at tilpasse pronomenvælget på en måde, der mest muligt undgår misforståelser angående adressiviteten (altså hvem, der taler om hvem, Angermeyer, 2015: 70). Angermeyer beskriver denne form for pronomenshift som et deiktisk skift eller et skift i *footing*, det vil sige en ændring i opfattelsen af den kommunikative situation og dens deltagelsesramme,

som kommer til udtryk gennem deltagerens handlinger (Goffman, 1979). Pronomenskiftene sker ikke kun for at referere til den, der taler, hvor "jeg" kan blive til "han/hun", men kan også omhandle andre deltagere. Angermeyer nævner et eksempel på en engelsktalende person, der omtaler LOTE-taleren ved brug af et 3. persons pronomen i sætningen "han slog mig her". Dette oversætter tolken "du slog ham her", hvor 3. person altså er skiftet til 2. person (s. 83-4). Hermed tydeliggør tolken, hvem der udfører handlingen, da LOTE-taleren kunne blive forvirret af at høre sig selv omtalt med 3. person, men også blive i tvivl om, hvem der – ifølge udsagnet – blev slået. Ifølge Angermeyer opstår sådanne deiktiske skift hyppigst i tilfælde af kommunikative udfordringer, eller som et udtryk for deltagernes holdninger overfor hinanden.

Kommunikative udfordringer kan for eksempel være misforståelser på grund af direkte gengivelse, når tolken gengiver tale mellem to eller flere deltagere. LOTE-taleren er som oftest den eneste ud over tolken, der forstår det givne sprog. Hvis engelsktalende deltagerne tiltaler hinanden ved brug af 2. persons pronomener, kan en direkte gengivelse være forvirrende for LOTE-taleren. Som den eneste mulige adressat af udsagnet, kan denne forstå 2. persons pronomenerne som en henvisning til LOTE-taleren selv. Angermeyer (2015) illustrerer dette med et eksempel fra en sag mellem en polsktalende udlejer og hendes lejer. Forligsmanden tiltaler lejeren på engelsk ved brug af 2. person singularis, hvilket tolken gengiver *verbatim* på polsk. Dette misforstås af udlejeren, der begynder at besvare forligsmandens spørgsmål, som hun tror er rettet mod hende (s. 86). Risikoen for denne form for misforståelser er endnu større, hvis LOTE-taleren ikke er bekendt med normer for professionel tolkning, og hvis tolken hvisker. Det er særligt i situationer, der involverer overlap eller nye talere, hvor den potentielle misforståelse afværges ved deiktiske skift.

Brugen af indirekte gengivelser og dermed pronomenskiift kan ligeledes være udtryk for deltagernes holdninger til hinanden, for eksempel hvis tolken ønsker at distancere sig selv fra udsagnets indhold (Angermeyer, 2015). Dette ses for eksempel i Berk-Seligsons (2002) undersøgelse af tolkes pronomenskiift i gengivelser af domsafsigelsen, som jeg tidligere har beskrevet. Denne distancering kan desuden komme til udtryk gennem et skift fra aktive til passive formuleringer (Berk-Seligson, 2002; Angermeyer, 2015). Et skift i

gengivelesesstil kan dermed markere et skel mellem tolken og udsagnets ophav.

Skiftende strategier

I Angermeyers (2015) data er det overvejende på LOTE-sprogene, at tolkene bruger indirekte gengivelser med deiktiske skift. Dette kan skyldes, at LOTE-talerne har andre forventninger til tolken end myndighedsrepræsentanterne. For dem er tolken "et psykologisk og lingvistisk helle" (Morris, 1999: 7; min oversættelse), fordi det fælles sprog udløser følelser af genkendelighed og forståelse. Myndighedsrepræsentanterne forventer derimod, at tolken opretholder rets-salens normer og overholder retningslinjerne for professionel tolkepraksis. Disse er tilpasset myndighedsrepræsentanterne, men kan være forvirrende for LOTE-talerne, som ofte ikke er bekendt med retningslinjerne og rammerne for det institutionelle møde (Angermeyer, 2015). Disse diametralt modsatte opfattelser reducerer på den ene side tolkene til et værktøj, og ophæver dem på den anden side til en eftertrængt allieret og frelser (Morris, 1999). Tolkene skal konstant navigere mellem disse modstridende forventninger.

Angermeyer (2015) beskriver, hvordan en spansk tolk konsekvent bruger indirekte tale på spansk og direkte gengivelser på engelsk. Tolken orienterer sig mod to forskellige normer, tilpasset de respektive adressater. Ng (2016) observerer lignende strategier blandt tolke i en retssal i Hongkong. Også her anvendes direkte gengivelser, når der tolkes fra lægdeltager til myndighedsrepræsentant, mens myndighedsrepræsentanternes brug af første person som regel ændres til tredje person eller til en reference til talerens professionelle titel, når udsagnet skal gengives til lægdeltageren. Et flertal af tolkene (84%) i Ngs spørgeskemaundersøgelse bekræfter, at de anvender forskellige gengivelsesstrategier afhængigt af kildetaleren. Det er altså almindeligt, at tolken fungerer som en mediator, der genkender og tilpasser sig de forskellige deltageres behov.

Denne løbende tilpasning kan også omhandle andre aspekter af udsagnet. I nogle tilfælde nødvendiggør semantiske og grammatiske forskelle mellem sprogene, at tolken tilføjer eller tydeliggør elementer, der er implicitte i kildeudsagnet. Dette illustreres for eksempel af Lees (2009) analyse af tolkede afhøringer af koreansktalende vidner i

en amerikansk retssal. I nogle af vidnernes udsagn på koreansk er subjektet udeladt, hvilket tolken ikke kan gengive på engelsk uden at udpege et eksplicit subjekt. For at undgå misforståelser kan tolken have behov for at spørge ind til subjektets identitet. Opfattes tolkens arbejde udelukkende som en "mekanisk oversættelsesproces" kan gentagne opfølgende spørgsmål fra tolkens side af myndighedsrepræsentanterne opfattes som et tegn på manglende professionelle kompetencer. Lee (2009) problematiserer på denne baggrund en sådan snæver forståelse af tolkens rolle, da den kan begrænse tolkens muligheder for at være sikker på at gengive udsagn korrekt, især hvis betydningen ligger implicit.

Derudover kan tolke tilpasse deres gengivelser ud fra af deres antagelser om modtagerens vidensgrundlag. Mason (2006) viser her et eksempel fra en samtale mellem en polsk immigrant og en ansat fra de britiske immigrationsmyndigheder. Den polske immigrant omtaler et polsk kulturcenter i London ved brug af et akronym. Dette gengiver tolken ved at sige centrets fulde navn på engelsk og tilføje, at det befinder sig i London. Mason (2006) ser dette som et tegn på, at tolken trækker på sin viden om centret og sine antagelser om den ansattes mulighed for at genkende det for at formulere sig på en passende måde.

Tolkenes gengivelsesstrategier påvirkes altså af en række faktorer, der både vedrører de kommunikative behov i den konkrete situation og den større institutionelle ramme. Tolkene anvender skiftende strategier, der afspejler en orientering mod forskellige kommunikative behov, eksempelvis for at tage afstand fra udsagnets indhold eller undgå indholdsmæssige misforståelser.

Tolken som dørvogter

Derudover er tolkning indenfor institutionelle rammer både en serviceydelse og et kontrolværktøj. Tolkning bidrager til myndighedernes service- og kontrolsystem, idet den opretholder borgerens rettigheder og forpligtelser (Wa-densjö, 1998). Tolken kan også fungere som en form for dørvogter (*gatekeeper*), der viderefører systemets kontrol og subordination over minoritetsprogtalerne. Ved at orientere sig mod den institutionelle norm kan tolken indføre LOTE-taleren

i rammerne for den korrekte institutionelle interaktion og myndighedsrepræsentanternes forventninger.

Tolken er ikke nødvendigvis den forventede allierede for LOTE-talerne. Angermeyer (2015) beskriver for eksempel frustrationer blandt nogle af de interviewede spanske tolke over LOTE-talernes manglende forståelse for de institutionelle rammer, og for hvad der blev forventet af dem i retten. Han understreger, at mange af de spanske tolke kom fra et andet land end de anklagede, og den kulturelle forbindelse imellem dem dermed var begrænset (Angermeyer, 2015).

Retssalstolkning i Danmark

Eksisterende forskning

Den eksisterende litteratur om tolkning i institutionelle møder i en Danmark er begrænset. Indenfor det juridiske område beskriver Jacobsen (2002) tolkens aktive rolle i betydningsdannelsesprocessen i retssale. Hun understøtter lignende pointer om tolkens pragmatiske overvejelser, som fremlagt af Wadensjö (1998). Tolkene i danske retssale er ikke oversættelses-maskiner, men aktive deltagere i betydningsdannelsesprocessen (Jacobsen, 2002). Jacobsen fokuserer særligt på tilføjelser i tolkede spørgsmål-svar sekvenser, men også på hvordan tolke kan modificere udsagn, der truer eller beskytter deltagernes *face* (Jacobsen, 2002). Derudover analyserer Christensen (2010) dommeres brug af direkte og indirekte tale. Ved at kombinere optaget interaktion og spørgeskemaundersøgelser viser hun, at deltagernes reelle sprobrug i praksis ikke altid stemmer overens med hverken deres selvrapporterede beskrivelse deraf eller anvisningerne i Domstolstyrelsens retningslinjer.

Jacobsen (1999) betegner retsvæsnets indsats for at opretholde standarder for professionel tolkning som passiv, da det fralægger sig ansvaret for at udarbejde tydelige retningslinjer for tolkebrug i retten. I en rapport fra Aarhus Universitet i 2012 fastslår Jacobsen, at hovedparten af tolkene i den danske offentlige sektor har begrænset eller ingen relevant uddannelse, samt at myndighederne, der ansætter dem, ikke tester tolkenes færdigheder. Dette påvirker arbejdsgangen for offentlige ansatte i blandt andet sundhedssektoren og domstolene,

men adresseres i utilstrækkeligt omfang af politikere og myndigheder, hvilket blandt andet kommer til udtryk i manglende midler til forskning og uddannelse i feltet. Jacobsen (2012) anbefaler på den baggrund oprettelsen af et offentligt uddannelsesprogram for tolke, og at myndigheder pålægges et krav om udelukkende at samarbejde med autoriserede tolke.

Manglende uddannelse og kvalitetssikring

Udviklingen indenfor dansk retssalstolkning siden rapportens udgivelse står dog i skarp kontrast til disse anbefalinger. I 2008 lukkede Handelshøjskolen sine tolke- og translatøruddannelser, og i 2016 afskaffede Folketinget translatørbeskikkelsen (Copenhagen Business School, 2009; Erhvervs- og vækstministeriet, 2016). Med undtagelse af Forsvarets uddannelser for sprogofficerer og militære tolke på sprogene russisk, dari og arabisk (Forsvaret, 2020), og Masteruddannelsen i konferencetolkning på Aarhus Universitet (Aarhus Universitet, 2021) findes der dermed ikke længere hverken offentlige tolkeuddannelser eller en offentlig certificering for tolke og translatører.

Institut for Menneskerettigheder udgav i 2016 en rapport, der ligesom Jacobsen anbefaler oprettelsen af uddannelsesmuligheder og certificeringsordninger for tolke, der skal samarbejde med myndighederne. Rapporten peger på, at der "i forbindelse med tolkede straffesager kan være retssikkerhedsmæssige problemer, hvis omfang man ikke kender" (Institut for Menneskerettigheder, 2016:68). Statsrevisorerne konkluderer ligeledes i en rapport fra 2018, at "Justitsministeriet, Udlændinge- og Integrationsministeriet, Sundheds- og Ældreministeriet og regionerne ikke i tilstrækkelig grad sikrer en tilfredsstillende brug af fremmedsprogstolke". For eksempel er 77% af tolkene, der samarbejder med Justitsministeriet, "modersmålstolke uden dokumenterede kompetencer i fremmedsproget" (Statsrevisorerne, 2018: 2). De nævnte rapporter fremhæver altså alvorlige udfordringer ved brugen af tolke i den offentlige sektor i Danmark.

Sociopolitisk kontekst

Kontroversen om tolke kvaliteten i Danmark blev i løbet af 2018-2019 forstærket af konflikten mellem en stor gruppe retstolke og tolkevirksomheden EasyTranslate. På baggrund af ovennævnte rapport fra

Statsrevisorernes, satte Justitsministeriet i 2018 tolkeydelserne ved en række myndigheder, herunder domstolene og Rigspolitiet, i udbud (Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen, 2018). Den private virksomhed EasyTranslate vandt udbuddet og fik tildelt opgaven, hvilket mødte stærk kritik i tolkemiljøet. Kritikken var hovedsageligt rettet mod udmeldinger om lønning samt indførelsen af sprogtests for alle tolke, herunder allerede uddannede tolke med mange års erfaring. Mest af alt gik kritikken på EasyTranslates manglende kompetencer inden for den lovede professionalisering af tolkeområdet. Utilfredsheden førte blandt andet til, at mange tolke i protest nægtede at samarbejde med EasyTranslate, der derfor manglede højtspecialiseret arbejdskraft i flere måneder (Karrebæk & Kirilova, 2020). Pressen kunne for eksempel berette om løsladte kriminelle, der ikke kunne dømmes, fordi der manglede tolke til det pågældende sprog (Karrebæk & Kirilova, u.u.). Derudover kom det frem, at blandt andre Københavns Kommune året forinden havde afbrudt samarbejdet med EasyTranslate i utide grundet falske løfter og dårlig levering af tolkeydelser (Urban Kuci, 2019).

Konflikten, dens baggrund, mediedækningen, og ikke mindst dens konsekvenser for de involverede parter er for kompleks til at jeg kan inddrage den tilfyldstgørende her (men se Karrebæk & Kirilova, 2020; Karrebæk & Kirilova, u.u.). Den illustrerer dog, hvordan tolkeområdet fortsat nedprioriteres på trods af den brede enighed om, at niveauet for tolkning i myndighedssammenhæng i Danmark er utilfredsstillende. Dette angår såvel tolkenes faglige sprogkompetencer, som overholdelsen af "tolkeetiske principper" (Statsrevisorernes, 2018; dr.dk, 2018). Indtil videre (2021) er der ingen konkrete politiske bud på at løse problemet, for eksempel ved at følge de ovennævnte anbefalinger om uddannelse og certificering.

Selvom litteraturen om retssalstolkning i Danmark er begrænset, er tolkenes sproglige kompetencer, eller "tolkekvaliteten", blevet undersøgt og vurderet i adskillige rapporter (Statsrevisorernes, 2018; Institut for Menneskerettigheder, 2016; Jacobsen, 2012). INTERPRETING-projektet er derimod det første danske projekt, der analyserer autentiske data fra retssalstolkning med et sociolingvistisk perspektiv (INTERPRETING, 2020). Som en del af projektet er min undersøgelse et bidrag til et dansk perspektiv på Wadensjös (1998) tilgang til *Interpreting Studies*, der bevæger sig væk fra normative vurderinger og undersøger den sociale orden i tolkede møder med et dialogisk

kommunikationssyn. Jeg vil herunder præsentere INTERPRETING-projektet, den anvendte empiri, samt hvordan den er indsamlet, behandlet og analyseret.

DATA OG METODE

INTERPRETING-projektet og den sociolingvistiske tilgang

Forskningsprojektet "INTERPRETING - Sociolingvistiske perspektiver på udfordringer i tolkede møder i den danske offentlige sektor" er tilknyttet Institut for Nordiske Studier og Sprogvidenskab på Københavns Universitet og støttet af Danmarks Frie Forskningsråd (Projektnummer 8091-00018B). Projektets formål er at "opnå indsigt i sproglige og kulturelle aspekter ved tolkede samtaler, herunder hvordan samtalerne forløber, samt hvilke erfaringer med og forventninger til samtalerne de involverede parter har." (INTERPRETING, 2020). Sociolingvistikken beskæftiger sig med sprog og samfund og dækker dermed over flere forskellige discipliner. De forskellige undergrene fokuserer i varierende grad primært på de sproglige aspekter eller sociale normer og mekanismer (Kristiansen og Pedersen, 2006: 218-9).

Jeg anvender en interaktionel sociolingvistisk tilgang, der fokuserer på kommunikativ praksis, hvor det sociale og interaktionelle mødes, og på relationen mellem sprog og samfundsmæssig betydningsdannelse. Jeg tager udgangspunkt i Gumperz (1999), som definerer interaktionel sociolingvistik som en kvalitativ sociolingvistisk analysemetode, der ved at undersøge deltagerenes handlinger i interaktioner forsøger at belyse de bagvedliggende ideologiske værdier og kommunikationsnormer, der påvirker opfattelsen af enhver kommunikativ situation.

Denne tilgang forudsætter at sproglig kommunikation betragtes som mere end kodning og afkodning af semantisk betydning af ytringer. Deltagerne samarbejder aktivt i betydningsdannelsesprocessen ved at sikre sig, at de både forstår hvad de andre forsøger at formidle korrekt, og at deres egne bidrag forstås som tilsigtet. Den interaktionelle sociolingvistik forsøger ifølge Guperz (1999) at afdække, hvordan sproglige elementer kan fremkalde kontekstafhængige antagelser, der påvirker hvordan deltagerens bidrag opfattes, og hvilke antagelser der er på spil i en bestemt situation. I denne analyse vil jeg altså undersøge, hvordan tolkens gengivelser kan påvirkes af underliggende forventninger og normer i interaktionen.

Disse antagelser, og hvordan de påvirker interaktionen, afhænger af deltagerens sociale baggrund. Interaktionel sociolingvistik kan belyse, hvordan deltagerens baggrund kan påvirke forståelsen i interaktionen, da de ikke nødvendigvis deler de samme antagelser. Derfor er det en oplagt tilgang til at undersøge institutionelle interaktioner, da disse som oftest rummer deltagere med forskellige baggrunde og dermed forskellige forudsætninger (Gumperz, 1999). Grundlovsforhørene udgør netop denne form for institutionaliseret interaktion, hvor lægpersoner og myndighedsrepræsentanter mødes i en formel kontekst med forskellige forudsætninger og orienterer sig mod forskellige mål.

Optagelserne af grundlovsforhør

En empirisk undersøgelse som den, jeg foretager her, kan opdeles i to overordnede faser: en indsamlingsfase og en analysefase. Gumperz (1999) kalder den første en "etnografisk undersøgelsesfase", der går ud på at forstå analyseobjektets "kommunikative økologi", lokalisere gengående relevante typer af møder og indsamle oplysninger gennem observation og interviews (s. 465). Denne fase har jeg ikke selv udført, og jeg vil derfor kun redegøre kort for, hvordan optagelserne har fundet sted, før jeg beskriver min analytiske fremgangsmåde. Jeg har dog overværet tolkede grundlovsforhør, der ikke indgår i lydoptagelserne, hvilket har givet mig bedre indblik i de fysiske og de tidsmæssige rammer for interaktionerne. I forbindelse med projektet er der foretaget lydoptagelser fra retssale og terapisaftaler, samt interviews og gruppeinterviews med forskellige relevante aktører (fx. tolke, dommere, anklagere, terapeuter). Jeg beskriver herunder udelukkende de optagelser, som indgår i undersøgelsen.

Som en del af INTERPRETING-projektet har Martha Sif Karrebæk, Marta Kirilova, Paulina Bala og Line Højland optaget interaktioner og foretaget interviews med deltagere. Efter aftale med dommere har de lydoptaget tolkede grundlovsforhør samt nogle retsmøder. Alle deltagere har givet samtykke til at interaktionen optages, efter at være blevet informeret om, at optagelserne udelukkende anvendes til forskning, og at alle personhenførbare oplysninger anonymiseres eller pseudonymiseres. Lydfilerne er opbevaret i en sikret database, hvortil

kun relevante personer, der har underskrevet en tavshedserklæring, har adgang. Deltagernes samtykke kan kvalificeres som *informeret*, eftersom det er tydeliggjort, hvordan lydoptagelserne forvaltes og anvendes.

Ved at give informeret samtykke til lydoptagelsen gøres deltagerne opmærksomme på, at interaktionen optages og senere analyseres af forskere. Bevidstheden om dette kan naturligvis påvirke deltagerens ageren i interaktionen, muligvis særligt for tolkens vedkommende, da projektet jo fokuserer på tolkning. På den anden side kan man sige, at interaktionen ville have fundet sted uden forskningsgruppens tilstedeværelse og dermed ikke er til for forskningens skyld. Alle de optagne grundlovsforhør var offentligt tilgængelige, og for flere af dem var forskerne ikke det eneste eksterne publikum. Der var for eksempel også journalister, studerende og pårørende tilstede. Den primære forskel er dermed ikke, at interaktionen overværes, men at den optages og senere skal analyseres. Denne form for data er derfor ikke helt upåvirket af forskernes tilstedeværelse, men forskningens indgriben i den autentiske interaktions forløb er begrænset til det omfang, som er etisk forsvarligt (dvs. med informeret samtykke).

Interaktionerne er derefter blevet udskrevet og oversat i samarbejde med assistenter med kendskab til de forskellige sprog, der optræder i lydoptagelserne. Jeg har udskrevet og oversat de optagelser, der indgår i denne undersøgelse samt alle andre optagelser, hvori arabisk indgår. Udskrifterne er udfærdiget i softwareprogrammerne Childes-CLAN og Transcriber. Jeg bruger udskriftskonventioner inspireret af konversationsanalysen (se Jefferson, 2004), som kan findes sidst i denne udgivelse. I udskrifterne markeres pauser, overlap, gentagelser og tøvetyde.

Da det ikke har været muligt at foretage videooptagelser, har jeg set bort fra al form for kropssprogskommunikation. Dette udgør en svaghed i analysematerialet, der således mangler indblik i vigtige kommunikative signaler. Overordnet kan ingen udskrifter hævdes at være perfekte gengivelser af virkeligheden, da de påvirkes af udskriverens valg og opfattelser. Jeg har efterstræbt en så virkelighedstro og neutral gengivelse som muligt, men udskrivningsprocessen må opfattes som værende det første skridt i analysen og dermed resultatet af motiverede valg og prioriteringer. Det er min vurdering, at detaljeringsgraden i udskrifterne er høj nok til at indfange de sproglige

træk, som er relevante for den form for sociolingvistisk interaktionssanalyse, jeg foretager, uden at tynde udskriften med oplysninger, som jeg ikke anvender analytisk.

Ved at udskrive og oversætte optagelserne dannede jeg mig et overblik over dataene og iagttog forskellige typer af sekvenser, der gik igen flere steder. For at kunne beskrive, hvordan jeg har udvalgt sekvenser til analysen, vil jeg først give en kort introduktion til grundlovsforhørets forløb i dansk retspraksis.

Grundlovsforhøret

Når en person bliver sigtet i en straffesag i Danmark, kan politiet tilbageholde personen i højst 24 timer, før denne stilles for en dommer som "sigtet". Dette første retsmøde kaldes et grundlovsforhør. Som udgangspunkt er grundlovsforhør offentligt tilgængelige, og udover dommeren og den sigtede, er en forsvarsadvokat og en anklager tilstede. Grundlovsforhøret indledes med en identifikationssekvens, hvor dommeren spørger om den sigtedes navn og fødselsdato. Derefter redegør anklageren for sagen, sigtelsesgrundlaget og grundlaget for en fortsat varetægtsfængsling. Herefter følger en kort pause, hvor den sigtede taler med sin forsvarsadvokat i et adskilt rum. Den sigtede får derefter mulighed for selv at udtale sig og få fremlagt sin forståelse af sagen gennem forsvarsadvokaten (Anklagemyndigheden, 2020). Såfremt den sigtedes danskundskaber er utilstrækkelige, kan der beskikkes en tolk (Retsplejeloven, §149). Optagelserne til INTERPRETING-projektet er lavet i to dele; før og efter pausen. Der er ingen optagelser af samtalen under pausen, hvor den sigtede tilbydes at tale med sin advokat.

Interaktionerne i grundlovsforhøret er orienterede mod institutionelle mål og følger et institutionaliseret handlingsforløb, hvor bidragsmulighederne er begrænsede. Hoveddeltagerne er myndighedsrepræsentanter (dommer, anklager, forsvarsadvokat), der udøver deres professionelle virke, og en lægperson, som er den sigtede, der typisk ikke kender til den retslige praksis. Der kan ifølge Drew & Heritage (1992) være store forskelle mellem myndighedsrepræsentanterne og

den sigtedes mål med interaktionen. De førstnævnte befinder sig på deres arbejdsplads og skal udføre handlinger, der er en del af deres professionelle virke, hvorimod den sigtede befinder sig i en ekstraordinær og ofte ukendt situation. Flere steder i optagelserne fra INTERPRETING-projektet giver den sigtede direkte udtryk for forvirring ved at stille spørgsmål som "hvorfør er jeg her?" eller demonstrerer på anden vis, at han ikke deler og/eller kan gennemskue, hvilke institutionelle mål myndighedsrepræsentanterne orienterer sig mod.

Grundlovsforhøret følger et særligt handlingsforløb, som er formet af både lovgivning, rutine og administrative foranstaltninger. Som tidligere nævnt kan de forskellige deltagers bidrags- og handlemuligheder i retsalsinteraktion afhænge af deres respektive rolle eller status. For eksempel kan særligt formaliserede turtagningsmønstre strukturere mange andre aspekter af interaktionen (Drew & Heritage, 1992). I grundlovsforhørene tildeler dommeren eksplicit taleture til de forskellige deltagere, i takt med at det skematiserede forløb udfolder sig. Dette sker enten ved at stille spørgsmål til den sigtede eller forsvarsadvokaten eller ved direkte taleturstildelinger som "værs go' anklager". Flere steder i optagelserne irttesættes den sigtede derudover af dommeren, anklageren eller endda tolken, hvis han tager ordet udenfor de af dommeren tildelte ture eller emner (Karrebæk & Kirilova 2021). Det udgør et brud med både turtagningsmønstret og handlingsforløbet, der afgrænser forskellige tidspunkter til forskellige aktiviteter. For eksempel mødes spørgsmål som "hvorfør er jeg her?" i løbet af identifikationssekvensen med en opfordring til at vente og lytte til anklageren.

Deltagerne i grundlovsforhøret forholder sig i deres interaktionelle handlinger til disse institutionelle rammer, der afgrænser handlingsforløbet og deltagernes bidragsmuligheder. Dermed afspejler tolkenes gengivelser både, hvordan deltagerne i deres respektive udsagn forholder sig til deres egen og andres institutionelle rolle, men også vise tolkens forståelse af sin egen professionelle rolle. Hvad angår tolkens danske udsagn kan myndighedsrepræsentanterne vurdere, om tolken er kompetent på dansk, og om tolken lever op til de institutionelle forventninger. Dette gælder ofte ikke på fremmedsproget, som de ikke behersker og ikke umiddelbart kan "gætte sig frem" på. Her er det i mindre omfang muligt for myndighedsrepræsentanterne at evaluere, hvorvidt tolken for eksempel anvender 1. person singu-

laris (herefter 1. pers. sing.) eller bruger en formel sprogstil. Dette vil jeg uddybe senere.

Udvælgelsen af en episode til analyse

Grundlovsforhøret følger et særligt forløb, hvor deltagerne skal udføre en række handlinger, så sagen kan afgøres. Denne form for kulturelt organiseret, socialt konstitueret og afgrænset aktivitet, der forudsætter at hoveddeltagerne orienterer sig mod et mål (i dette tilfælde at afgøre sagen), betegnes af Levinson (1992:69) som en aktivitets-type. En aktivitets struktur består blandt andet af en opdeling i mindre dele, som Levinson kalder *episoder*, der består af prækonfigurerede og som oftest foreskrevne sekvenser og normer angående turtagning og rollefordeling. Forløbet i grundlovsforhøret kan dermed deles op i forskellige episoder, hvoraf jeg har udvalgt anklagerens redegørelse for sagen som analyseobjekt. Jeg har valgt denne episode, fordi den er tydeligt afgrænset, både indholdsmæssigt og gennem sproglige træk, da den kendetegnes ved en formel og juridisk præget sprogstil hos anklageren. Derudover vakte det i løbet af udskrivningsprocessen min opmærksomhed, at der i denne episode forekommer nogle betydningsmæssige ændringer mellem kildeudsagnene og tolkens gengivelser, hvilket jeg ønskede at undersøge nærmere.

Ifølge Gumperz (1999) kan udvælgelsen af sekvenser til analysen ske på baggrund af:

”sequentially bounded units, marked off from others in the recorded data by some degree of thematic coherence and by beginnings and ends detectable through co-occurring shifts in content, prosody, or stylistic and other formal markers” (Gumperz, 1999: 465).

Jeg har derfor udvalgt én bestemt type sekvenser, som er afgrænset gennem både indhold og sproglige markører, og som går igen i de forskellige optagelser. Denne indsnævring har jeg foretaget til dels ud fra et ønske om at fokusere på et begrænset område, men også med udgangspunkt i muligheden for at sammenligne den samme sekvens

på tværs af forskellige grundlovsforhøroptagelser. Ud fra Levinsons (1992) definition beskrevet herover betegner jeg altså disse sekvenser som *episoder*.

Episoden, jeg har valgt, indledes ved at dommeren tildeler anklageren ordet og afsluttes ved at dommeren igen tager ordet og giver den sigtede mulighed for at tale med sin forsvarsadvokat. Episoden afgrænses sprogligt gennem anklagerens formelle sprogbrug, da der læses højt fra sagsakterne, og den sigtede omtales i 3. person singularis (herefter forkortet til 3. pers. sing.), hvorimod dommeren i den indledende sekvens henvender sig til den sigtede med 2. person singularis (herefter 2. pers. sing). Indholdsmæssigt afgrænses episoden i emneskiftet fra identifikationen af den sigtede til grundlaget for varetægtsfængslingen. Episoden følger et ensformigt mønster i alle optagelserne. Der indledes med en redegørelse for sigtelsesgrundlaget, herunder anholdelsestidspunktet og omstændighederne. Herefter følger en redegørelse for andre eventuelle interaktioner med myndighederne og deres dato, for eksempel i relation til en asylproces, tidligere domme, politirapporter, opholdsgrundlag, osv. Derefter fremlægger anklageren sin begæring om fortsat frihedsberøvelse med henvisning til de pågældende lovparagraffer, og anmoder om at eventuelle fristforlængelser kan ske via videolink, hvilket jeg vil uddybe i analysen.

Jeg har undersøgt den samme episode i de otte optagelser og præsenterer i analysen nogle uddrag fra udskrifterne. Jeg anvender en kvalitativ analysetilgang og tager udgangspunkt i optagelser af specifikke og enkeltstående interaktioner. Der kan på den baggrund umuligt etableres generaliserende konklusioner om, hvordan *alle* tolkede grundlovsforhør forløber. Formålet med denne form for casestudie er at fremhæve interaktionelle fænomener, i dette tilfælde tolkenes måde at gengive udsagn på, og hvordan disse behandles af deltagerne i interaktionerne. Ved at analysere lignende fænomener på tværs af otte optagede grundlovsforhør, forsøger jeg at belyse, hvordan disse fænomener kan pege på underliggende sociale normer og praksisser, der kan antages at være mere generelle og række udover de enkelte interaktioners rammer.

Tolkerollen og retningslinjer

Som baggrund for de forventninger som myndighedsrepræsentanterne kan have til tolken og dennes professionelle ageren, vil jeg kort redegøre for retningslinjerne på området. En række offentlige instanser (bl.a. Justitsministeriet, Rigspolitiet, Domstolsstyrelsen, og Udlændingestyrelsen) har i 2015 udarbejdet en håndbog i tolkning for myndighederne under Justitsministeriet, Udlændinge-, Integrations- og Boligministeriet og Flygtningenævnet (Justitsministeriet mfl., 2015). I forbindelse med INTERPRETING-projektet er både tolkene og myndighedsrepræsentanterne blevet spurgt ind til dette dokument, som flere af dem ikke kender til. Dermed kan det antages, at anbefalingerne fra Tolkehåndbogen ikke er alment kendte blandt myndighedsrepræsentanterne (se også Statsrevisorerne, 2018). Jeg har valgt alligevel at inddrage den som et relevant analyseobjekt, eftersom den er udfærdiget af et konsortie af syv offentlige instanser, og dermed kan antages at afspejle det overordnede sprogsyn og tolkeideal, der opereres med fra myndighedernes side. Derudover italesættes tolkeidealet på samme måde af interviewpersonerne i Institut for Menneskerettigheders rapport (2016), som alle er myndighedsrepræsentanter i retten. Jeg anvender her Tolke-håndbogen fra 2015 (Justitsministeriet et al., 2016), som var den nyeste udgave på det tidspunkt, hvor interaktionerne blev optaget. I oktober 2020 udgav Politiet en revideret udgave, som er kortere og målrettet tolke for Politiet. Den største del af indholdet er dog identisk med den ældre version fra 2015.

Håndbogen er rettet mod tolken, hvis opgave er at være "sprogformidler" og give en ikke-dansktalende person samme mulighed for at forstå deltagerne og selv blive forstået som en dansktalende person. Målet for tolkning er, ifølge håndbogen, at "parterne skal kommunikere med hinanden, som om [tolken] ikke var til stede" (Justitsministeriet mfl., 2015:4). Dette indebærer, at tolken skal anvende direkte form og tolke "alt det, der bliver sagt, således at også nuancer, et særligt ordvalg eller en særlig vending gengives korrekt." (s. 4). Det anerkendes dog, at der grundet kulturforskelle ikke altid er mulighed for "at et udtryk [...] oversættes direkte uden at miste den for den ikke-dansktalende rigtige betydning" (s. 6). Udover disse forventninger til sproglig transparens, understreges tolkens neutrale rolle i interaktionen. Tolken må ikke lade sig påvirke af følelser og må ikke inddrages

i den "kollegiale tone" blandt myndighedsrepræsentanter, da dette kan have en negativ indvirkning på den ikke-dansktalendes tillid til tolken (s. 3-4). Det forventes altså, at tolken gengiver det der bliver sagt uden tilføjelser eller udeladelser, forholder sig neutralt og ikke på andre måder deltager i interaktionen. Den ideelle tolkning foregår, ifølge Tolkehåndbogen, som om de to parter interagerede uden tolkens tilstedeværelse.

Særpræg ved arabisk tolkning

De arabiske grundlovsforhør

Der er i forbindelse med projektet indsamlet optagelser fra grundlovsforhør med tolkning i flere forskellige sprog, men jeg tager udelukkende udgangspunkt i grundlovsforhør med arabisk tolkning. Dette skyldes, at jeg behersker både arabisk og dansk, hvilket naturligvis er en fordel i analyseprocessen. Nuancer og særlige sproglige træk kan være sværere at udlede fra udskrifter oversat af en anden person, og jeg har kunnet danne mig et overblik uden at være afhængig af en anden oversætter. Derudover udgør arabisk den største gruppe af optagede retsmøder, hvilket giver et bredere datasæt. Sprogfordelingen i dataindsamlingen er resultatet af de sager, der tilfældigvis blev behandlet de dage, hvor dataene blev indsamlet. Dermed peger den store andel sager med arabisk tolkning i projektets (tilfældige) udpluk af grundlovsforhør på, at arabisk er et relativt udbredt fremmedsprog i grundlovsforhørene i den pågældende retssal.

Der optræder forskellige dommere, anklagere og forsvarsadvokater i de arabiske optagelser og to forskellige tolke, en mand og en kvinde. Alle sigtede i de analyserede optagelser er mænd, hvorfor jeg i denne udgivelse konsekvent refererer til den sigtede ved brug af maskulinum.

Dialektal variation i den arabiske verden

Sprog kædes i myndighedssammenhæng ofte sammen med nationalitet. Dette er problematisk, da sproglige færdigheder er resultatet af individets unikke livsbane, og både sprog og mennesker bevæger sig på tværs af landegrænser (Blommaert, 2009). Sproglige kompetencer afspejles ikke nødvendigvis af statsborgerskab eller fødested. I retssagen omtalt af Haviland (2003), tildeles alle de mexicanske deltagere spanske tolke, selvom flere af dem taler mixtekisk, og tolkene italesætter, at de ikke kan forstå alt. For store sprogområder kan der være behov for forskellige kompetencer afhængigt af talerens geografiske og sociale ophav. For eksempel kan forskelle mellem tolkens og deltagerens sproglige baggrund påvirke interaktioner med arabisk tolkning på måder, som myndighedsrepræsentanterne kan have begrænset indblik i.

Et kendetegn ved det arabiske sprogområde er sameksistensen af to varianter af det samme sprog, hvoraf den ene variant udelukkende bruges som skriftsprog og i formelle situationer (diglossi). Den formelle variant adskiller sig fra alle befolkningsgruppers talevarianter, selvom de har et fælles ophav (Mejdell, 2018). Den formelle arabiske variant kaldes *fuṣḥā* eller Moderne Standard Arabisk (MSA), mens de dialektale varianter kaldes dialekt, *‘āmmiyya* eller *dārija* (Khachan, 2010; Mejdell, 2018; Ferguson, 1959). MSA læres i uddannelses-systemet og har en fastlagt grammatik og retskrivning samt en stor litterær arv. Dialekterne er derimod talesprog, der læres i hjemmet. MSA og dialekterne adskiller sig gennem blandt andet funktion, prestige, grammatik, ordforråd og fonologi (Ferguson, 1959: 327-336).

MSA bruges i alle arabisktalende områder, mens dialekterne varierer efter regioner, lande og distrikter (Hachimi, 2013). Disse dialekter er stærkt påvirket af indflydelsen fra andre sprog i de pågældende regioner, for eksempel fransk og berbisk. De kan overordnet opdeles i to kategorier. Betegnelsen *maġrebī* henviser til dialekter fra *Maġreb*-regionen, det vil sige de Nordafrikanske arabisktalende lande, med undtagelsen af Egypten og Sudan. *Mašreqī* henviser derimod til dialekter fra *Mašreq*, som er den østlige del af den arabisktalende verden, herunder Egypten, Levanten og Golfstaterne (Hachimi, 2013). Forskellen mellem dialekterne nødvendiggør tilpasningsstrategier mellem talere af arabisk, der kommer fra forskellige områder (Hachimi, 2013). I mundtlig interaktion mellem personer med forskel-

lige dialekter anvender talerne ikke MSA, men bruger tilpasningsstrategier som for eksempel kodeskift til andre dialekter eller sprog (Abu-Melhim, 1991).

Forskning peger dog på, at det ikke er alle parter, der forventes at yde en lige store indsats i denne tilpasning. *Maḡrebī*-talere forventes at påtage sig ansvaret for at overkomme de kommunikative udfordringer ved at tilnærme deres sprogbrug *mašreqī* (Hachimi, 2013; S'hiri, 2002). *Mašreqī*-varianter er ofte positivt konnoterede og beundrede, hvorimod der ses ned på *maḡrebī*-varianter, og de bliver karakteriseret som uforståelige (Hachimi, 2013). Den centrale faktor i dette sproghierarki er ifølge Hachimi (2013) spørgsmålet om autenticitet, idet *maḡrebī* anses som længst væk fra MSA. Derudover var Egypten, som hører under *Mašreq*, indtil 1980'erne centrum for arabisksproget kulturproduktion, hvilket nu suppleres af musik-, tv- og film-produktioner fra Libanon, Syrien og Golfstaterne. Kultur-produktioner fra *Maḡreb* forbruges nærmest udelukkende lokalt, hvorimod *Mašreq* eksporterer kultur og medier til *Maḡreb*. Dermed er befolkningen i *Maḡreb* mere trænet i at forstå *mašreqī* dialekter end den anden vej rundt.

Dialektal variation og tolkning

De arabiske interaktioner i grundlovsforhøret foregår på forskellige dialekter, og der kan altså opstå kommunikative udfordringer mellem tolken og den sigtede, hvis deres dialekter er meget forskellige (S'hiri, 2002). Jeg har ikke kompetencer til at vurdere, hvorvidt de forskellige parter, og særligt de sigtede med *maḡrebī*-dialekter, tilpasser deres sprog til en tværdialektal interaktion. Tolkene fra de analyserede grundlovsforhør taler begge med *mašreqī*-dialekt, hvorimod flere af de sigtede taler med *maḡrebī*-dialekter. Det ville være relevant at undersøge, hvorvidt tolkene, udover de analyserede tilpasningsstrategier, tager højde for dialektale forskelle, der kan foreligge mellem tolk og sigtede. Dette er særlig interessant, eftersom tolkene i optagelserne er *mašreqī*-talere, men det er talere af *maḡrebī*-dialekter, der forventes at bære størstedelen af den kommunikative byrde i kommunikation på tværs af dialekter (Hachimi, 2013). I et mere praktisk perspektiv

ville en sådan undersøgelse ligeledes kunne belyse, hvorvidt der tages tilstrækkeligt højde for dialektal variation blandt arabisk-talende i forbindelse med tolkning i Danmark.

Italesættelsen af forståelsvanskeligheder grundet dialektal variation kan være svære at italesætte i retssalen. Tolke opfordres i Tolkehåndbogen til altid at oplyse tolkebrugeren om eventuelle sproglige forståelsvanskeligheder (Justitsministeriet et al., 2015:6), men de interaktionelle mønstre i grundlovsforhøret skaber ikke altid gode rammer for, at hverken tolken eller andre deltagere kan orientere sig mod eventuelle kommunikative udfordringer. Turtagingsmønstrene i de tolkede grundlovsforhør indskrænker den sigtedes mulighed for at tage ordet på eget initiativ. Det kan antages, at dette ligeledes påvirker den sigtedes mulighed for at italesætte kommunikationsbesvær mellem ham og tolken. Tolken har ligeledes begrænset mulighed for at sikre sig, at gengivelserne bliver forstået, eftersom der forventes meget lidt respons fra den sigtede i grundlovsforhøret og tolkningen desuden typisk foregår under stort tidspres. Dermed kan det være svært for tolken at vurdere, i hvilket omfang den sigtede kan forstå gengivelserne. Endvidere er det i tolkens interesse at fremstå professionel overfor myndighedsrepræsentanterne. Hvis myndighedsrepræsentanterne får et dårligt indtryk af tolkens kompetencer, kan det i sidste ende have økonomiske konsekvenser for tolken, der risikerer ikke at blive tilbudt flere opgaver fremover. Dette kan have en indflydelse på tolkens villighed til at italesætte eventuelle kommunikationsudfordringer.

I Tolkehåndbogen står der, at tolkebrugeren skal sikre sig, at tolken og den ikke-dansktalende part forstår hinanden (Justitsministeriet et al., 2015:6). I de optagelser, som indgår i min analyse, er der ingen eksempler på, at myndighedsrepræsentanterne undersøger, hvorvidt dette er tilfældet. Der er til gengæld et enkelt eksempel på eksplicit italesættelse af forståelsesproblemer grundet dialektforskelle fra tolkens side i en af projektets optagelser. En arabisk tolk anmoder i et retsmøde om et tolkeskift, fordi han og den sigtede ikke kan forstå hinanden. Modsat dommeren i retssagen med mixtekerne (Haviland, 2003), tilkalder myndighedsrepræsentanterne på den arabiske tolks opfordring en anden tolk til den sigtede. Dette tyder på, at myndighedsrepræsentanterne er bevidste om, at dialektal variation blandt arabisktalende kan lede til kommunikationsudfordringer. De forhold, som jeg beskriver herover, peger dog på, at deres bestræbelser for at

sikre, at tolken og den sigtede kan forstå hinanden ikke er helt tilstrækkelige. Tolkens mulighed for løbende at tjekke, om den sigtede forstår gengivelserne som tilsigtet forhindres af turtagningsmønstrene, og vi har flere optagelser, hvor dommeren heller ikke laver nogen eksplicite forsøg på, at verificere, om de forstår hinanden. Dette tyder på, at myndighedsrepræsentanterne kun i begrænset omfang tager højde for konsekvenserne, som denne dialektale variation indebærer.

Derudover viser Angermeyers interviews med spansktalende tolke, at fællesskabsfølelsen gennem sprog ikke nødvendigvis overskrider nationale eller regionale grænser, idet tolke og sigtede fra forskellige spansktalende lande ikke nødvendigvis deler en kulturel forbindelse (Angermeyer, 2015). Det samme kan være tilfældet for arabisktalende personer, der er kommet til Danmark i vidt forskellige kontekster, i forskellige aldre og med forskellige sproglige, kulturelle og uddannelsesmæssige baggrunde. Ifølge Tolkehåndbogen skal tolken tage højde for kulturelt bestemte måder at udtrykke sig på, der kan påvirke forståelsen af udsagn. Dette kan være vanskeligt, hvis tolken og den sigtede ikke deler en fælles kulturelt bestemt forståelsesramme, fordi deres geografiske og sociale ophav er meget forskellige.

Udskrivning og oversættelse af arabiske udsagn

Det er en udfordring i udskrivningen, at nogle betydningsnuancer kan afhænge af talerens dialekt. En begrænsning i analysen er mine arabiskkundskaber, som består primært af MSA og levantisk dialekt, det vil sige en *mašreqī*-variant. Der indgår ingen udsagn i uddragene, der analyseres i denne undersøgelse, hvor jeg er i tvivl om udsagnets betydning, hvorfor jeg finder det forsvarligt at anvende dem i analysen. På samme måde som tolkens oversættelser er gengivelser af kildeudsagnene, må der dog tages forbehold for, at de danske oversættelser er mine gengivelser. Havde en anden udført opgaven, ville nogle af dem måske være formuleret anderledes. For eksempel kan nogle udbredte sproglige konstruktioner på arabisk virke tunge eller forvirrende på dansk, hvorfor jeg har gengivet dem med en mere idiomatisk dansk konstruktion. Derudover er arabisk et aspektsprog og graden af finithed ved brug af for eksempel sammensatte tider kan være svær at overføre til dansk. Af hensyn til læsevenligheden er de arabiske udsagn translittereret til latinske bogstaver inspireret af

Hans Wehrs translitterationsnøgle for engelsk (Wehr, 1979). Ordene er så vidt muligt stavet, som de udtales på talerens dialekt.

TOLKENS GENGIVELSER I GRUNDLOVSFORHØRENE

Analysen tager udgangspunkt i en række uddrag fra optagelserne, som jeg analyserer med fokus på interaktive fænomener i tolkens gengivelser, der kan pege på en orientering mod forskellige forventninger og normer. Jeg anvender hertil fem transskriberede uddrag. Først analyserer jeg to uddrag, hvori tolkene blandt andet gengiver ordet "udlændingen". Herefter følger to eksempler, hvor tolken gengiver en anmodning om brug af *videolink*. Det sidste uddrag gengiver en situation, hvor den sigtede tager ordet på eget initiativ.

"Udlændingen" eller "du"

I transskriberingsprocessen stødte jeg på forskellige måder, hvorpå tolken gengiver henvisninger til den sigtede, for eksempel ordet "udlændingen". I seks ud af de otte optagelser, som jeg har arbejdet med, refererer anklageren til den sigtede ved brug af ordet "udlændingen". I de passager som jeg har udvalgt til min analyse, det vil sige anklagerens oplæsning af sigtelsen, er der i alt 33 forekomster af det danske ord "udlændingen" i anklagerens tale. Tolkene bruger derimod det arabiske ord for "udlændingen" (*al-ajnabī*) 11 gange; den mandlige tolk gør det fire gange, og den kvindelige syv gange. Blandt de optagelser, hvor ordet "udlændingen" indgår på dansk, er der to optagelser, hvor der ikke er nogen forekomst af "udlændingen" (*al-ajnabī*) på arabisk. I de resterende optagelser optræder ordet "udlændingen" (*al-ajnabī*) i forskelligt omfang. I optagelserne med færrest forekomster optræder disse altid i gengivelsen af anklagerens første sætning. I afsnittet herunder vil jeg se nærmere på to uddrag, hvori ordet "udlændingen" (*al-ajnabī*) netop optræder i tolkens gengivelse af anklagerens første sætning.

Begge disse uddrag starter med anklagerens første tur, som følger efter dommerens tildeling af taleturen til anklageren. Uddrag 1 er fra

en optagelse med den kvindelige tolk, mens Uddrag 2 er fra en optagelse med den mandlige tolk. Jeg har i alle uddrag anvendt INTERPRETING-projektets forkortelser for deltagernavne, der henviser til de engelske betegnelser *prosecutor* (PRO), *judge* (JUD), *accused* (ACC) og *interpreter* (INT) for hhv. anklageren, dommeren, den sigtede og tolken (se udskriftsnøgle bagerst i udgivelsen).

Uddrag 1

PRO=anklager; PPP=pause; INT=tolk; ACC=sigtede; *oversættelse*

1 PRO: det fremgår af sagens bilag at
2 [udlændingen har søgt asyl i da]nmark
3 INT: [huwe maujūd fī awarāq al-qaḍiye]
4 beannohu al-ajnabi ṭalab al-luju'
5 fī ad-[dānimārķ]
*det er (til stede) i sagens papirer
at udlændingen søgte om asyl
i danmark*

6 PRO: [(MÅNED)-ÅR]
7 INT: m (ÅRSTAL)
m (ÅRSTAL)

9 PPP: (0.6)

10 PRO: og det blev i den forbindelse
11 be[sluttet]
12 INT: [ū] hadāk al-waqet]
og på dette tidspunkt

13 PRO: [at udlændingen sku ta]ophold
14 i center (ASYLCENTER)

15 INT: hadāk al-waqet qararū laanno
16 anta ṭalabet al-luju' beanno
17 kunet lāzim tes::skun
18 be kamp (ASYLCENTER)
*på dette tidspunkt besluttede de fordi
du søgte asyl at
du skulle bo
i (ASYLCENTER) campen*

19 PPP: (0.3)

20 ACC: na`am
ja

21 PPP: (0.5)

22 PRO: [og udl]ændingen er siden da
23 forsvundet fra
24 INT: [°ja°]
25 PRO: asylcentr[et gentagne gange]

26 INT: [wa lākin min] hadāk al-yom 27
 la hāda al-yom
 28 (0.2) `addad marrāt ante muḵtafī
 29 min al eh min al-kamp
                   men fra den dag
                   til i dag
                   (0.2) *er du forsvundet fra eh fra*
                   campen et antal gange

Anklageren henviser til sagens bilag og forklarer, at den sigtede, som hun kalder "udlændingen" har søgt asyl, men gentagne gange er forsvundet fra asylcentret. Anvender man Levinsons (1992) aktivitetsbegreb, kan man beskrive anklagerens oplæsning af sigtelsen som en *episode* under *hovedaktiviteten*, som udgøres af hele grundlovsforhøret. Denne episode starter, da dommeren giver anklageren ordet, og er stærkt rutinepræget og struktureret. Som beskrevet af Drew & Heritage (1992), følger interaktionerne i institutionelle møder som grundlovsforhøret ofte et bestemt forløb. Denne del af forløbet indledes ved, at dommeren eksplicit tildeler anklageren ordet. Anklageren læser herefter anklageskriftet op fra sine papirer, hvori der gøres rede for fængslingsgrundlaget samt andre relevante daterede hændelser i den sigtedes liv.

Skiftet mellem episoder afspejles også sprogligt. I den forudgående sekvens henvender dommeren sig direkte til den sigtede med 2. pers. sing. (fx "hvornår er du født?") eller inddrager alle deltagerne i en 1. pers. sing. (fx "nu lytter vi til anklageren"). Anklageren henviser derimod til den sigtede ved brug af 3. pers. sing. og ordet "udlændingen" eller "anholdte". Derudover er anklagerens sprogstil præget af, at han læser op, således at sproget er både skrift- og fagsprog, og stilen er formel og upersonlig. Som påpeget af Drew & Heritage (1992), kan ordvalg fungere som en markør for professionel identitet, særligt inden for læge- og retsvidenskaben. Anklageren kan altså gennem sin sprogstil markere sin saglighed og professionalisme. Dermed kan han positionere sig selv i sin professionelle rolle over for de andre deltagere.

Anklagerens sproglige orientering mod institutionelle forventninger er kun tilgængelig for den sigtede gennem tolkens gengivelse. Tolken forventes i den institutionelle interaktion at indtage både sin professionelle rolle som tolk og sin rolle som deltager i det institutionelle møde. Dertil kan man tilføje, at tolken også kan gengive de andre

deltageres sproglige markeringer af deres egne roller, for eksempel ved at afspejle den formelle sprogstil, som anklageren anvender i sin fremlæggelse af sigtelsen. Jeg vil herunder undersøge, hvordan tolkens gengivelser kan afspejle sammenspillet mellem disse forskellige forventninger: gengivelsen af anklagerens sprogligt markerede professionelle positionering, positioneringen som tolk og overholdelsen af det institutionelle mødes spilleregler.

Sproglige træk så som ordvalg, tempo, stemmeføring eller sammentrækninger bidrager til at placere udsagn i et særligt sprogligt register. Disse nuancer kan være svære at overføre på tværs af sprog og sprogkulturer (Agha, 1999). Det kan derfor både være udfordrende for tolken at gengive disse nuancer, men også for mig som analytiker at sammenligne registret i kilde- og målsprogsudsagnene. For eksempel eksisterer der i arabisktalende samfund som tidligere nævnt diglossi, hvilket betyder, at oplæsning af skriftlige udsagn foregår på MSA (Moderne Standard Arabisk). Khachan (2010) beskriver for eksempel, at dommere i Libanon dikterer notater til retsbøgerne på MSA. På MSA og dialekterne bruges forskellig grammatik, ordforråd og fonologi (Ferguson, 1959: 327-336). Dermed kan det blandt andet ses på ordstillingen (subjekt foran verbum), at tolken ikke bruger MSA i sætningen "det er (til stede) i sagens papirer at udlændingen søgte om asyl i danmark" (*huwe maujūd fī awarāq al-qaḍīye beannohu al-ajnaḇī ṭalab al-luju' fī ad-dānimārk*, linje 3-5). Ved oplæsning på arabisk vil ordene derudover ofte udtales med fuld vokalisering, det vil sige med udlydsvokaler, der for enden af hvert ord markerer dets kasus. Dette er ikke tilfældet i tolkens gengivelse. Tolken bruger altså ikke en skriftsprogsnær stil i sin gengivelse af anklagerens udsagn.

De grundlæggende forskelle i form og funktion mellem MSA og dialekterne gør, at det virker mere markeret at skifte til skriftsprogets stil på arabisk, end det gør på dansk. Når anklageren på dansk skifter fra tale- til skriftsprogstil, er det et eksempel på en mere subtil nuancering, som er svær at gengive på arabisk, hvor tale- og skriftsprog i højere grad er adskilte. Til gengæld bruger tolken præpositionen *fī* fremfor den dialektale *be* ("i"), hvilket kan betegnes som et MSA islæt. Konstruktionen er meget tæt på kildeudsagnets konstruktion, da den på samme måde indledes med en henvisning til bilaget (anklageren: "det fremgår af sagens bilag", linje 1; tolken: "det er (til stede) i sagens papirer" - *huwe maujūd fī awarāq al-qaḍīye*, linje 3) efterfulgt af

bilagets indhold (anklageren: "at udlændingen har søgt asyl i Danmark", linje 2; tolken: "at udlændingen søgte om asyl i Danmark" - *beannohu al-ajnaḇī ṭalab al-luju' fī ad-dānimārḱ*, linje 4-5). Dermed er tolkens stil omend ikke skriftsprøglig, så alligevel formel og tæt på kildeudsagnet.

Anklagerens første omtale af den sigtede "udlændingen har søgt asyl i danmark" gengives med det ækvivalente arabiske ord "udlændingen" (*al-ajnaḇī*) efterfulgt af verbet "søgte" (*ṭalab*) i 3. pers. sing. datid, hvilket er en semantisk kildenær gengivelse. Anklagerens udsagn "det blev i den forbindelse besluttet" er passivt og upersonligt formuleret. Tolken indleder gengivelsen med "og på dette tidspunkt" (*u hadāk al-waqet*, linje 12), som kan fungere som en gengivelse af anklagerens tidsangivelse "i den forbindelse" (linje 10). Tolken gentager denne tidsangivelse, muligvis fordi anklageren fortsætter i overlap med tolkens påbegyndte tur (linje 11-13). Derefter anvender tolken et aktivt verbum med et implicit 3 pers. plur. subjekt "(de) besluttede" (*qararū*, linje 15; Subjektet i arabiske verbalsætninger kan, ligesom for eksempel på spansk, være enten eksplicit eller implicit, da det kan udledes fra verbets bøjning). Gengivelsen er ligesom kildeudsagnet upersonligt formuleret, da det ikke er tydeligt, hvem der har udført handlingen. Tolkens gengivelse adskiller sig dog i brugen af et aktivt verbum. En aktiv formulering fremhæver i højere grad end en passiv formulering, at der er en agent, der udfører handlingen. Der kan selvfølgelig være mange grunde til, at tolken anvender et aktivt verbum her, fremfor en passiv formulering, som sagtens kunne anvendes på arabisk i dette tilfælde. Tydeliggørelsen af agenten kan dog gøre udsagnet nemmere at forstå, og tolkens brug af et aktivt verbum kan være en yderligere måde at forståeliggøre udsagnet for den sigtede.

Herefter kommer en indskudt sætning "fordi du søgte asyl" (*laanno ante ṭalabet al-luju'*, linje 15-16). Denne præcisering kan muligvis være en yderligere gengivelse af "i den forbindelse". Udtrykket kan henvise til forskellige former for sammenhæng mellem handlinger eller begivenheder. Tolken gengiver det først som en tidsmæssig sammenhæng og derefter som en sammenhæng mellem asyl-ansøgningen og beslutningen som aktiviteter. Dermed gengiver hun forskellige nuancer af det flertydige kildeudtryk på målsproget. Den indskudte sætning markerer også et pronomenskiift fra 3. pers. sing. til 2. pers. sing. mask., der anvendes til at referere til den sigtede. Dette kommer til udtryk

gennem et eksplicit subjekt "du" (*ante*) og et bøjet verbum "søgte" (*ʔalabet*). Dette skift indleder en længere sekvens af interaktionen, hvor anklageren fortsat refererer til den sigtede med 3. pers. sing. og ordet "udlændingen", mens tolken bruger 2. pers. sing. Dette fortsætter efter Uddrag 1 og indtil tolken gengiver anklagerens redegørelse for politiets afhøring af den sigtede.

Med den særligt kildenære og formelle gengivelse af anklagerens første tur positionerer tolken sig selv i sin professionelle rolle. Hun lever op til forventninger om *verbatim*-oversættelse ved at referere til deltagerne med ord, hvis betydning er meget lig den, som anklagerens danske ord har. Som beskrevet herover anvender tolken allerede i sin næste sætning 2. pers. sing. for at referere til den sigtede, selvom anklageren fortsat bruger "udlændingen" og 3. pers. sing. Gengivelsen af anklagerens første sætning adskiller sig dermed fra den følgende sekvens. Dette kan skyldes, at begyndelsen af en ny *episode* gør tolken særligt opmærksom på sin egen professionelle rolle, og hvad der forventes af hende ifølge retningslinjerne fra Tolkehåndbogen, altså gengivelsen af 1. pers. sing. og en ordret oversættelse (Justitsministeriet et al., 2015). Ved aktivitetsskift, som begyndelsen af en ny *episode* udgør, kan deltagerens rolle skifte, og de kan være tilbøjelige til tydeligt at markere denne rolle. Her lever den kildenære gengivelse op til *verbatim*-teorien og idealet om den professionelle tolk, der gengiver udsagnene uforandret, direkte og ord for ord. Dermed indtager tolken tydeligt den rolle, som hun tildeles, da *episoden* starter.

De efterfølgende linjer kan ses som en yderligere tegn på, at tolken forsøger at balancere mellem de forskellige forventninger. I linje 24 gengiver tolken den sigtedes bekræftende "ja" (*na`am*, linje 22) med et hvisket "ja". Gengivelsen af den sigtedes bekræftelse tyder på, at tolken behandler den som rettet mod anklageren og ikke hende selv. Denne respons udgør et brud med den institutionelle taletursfordeling. Minimalrespons og bekræftelser kan være udtryk for aktiv lytning i almindelig interaktion, ved at signalere at lytteren både forstår udsagnets indhold og forventer, at taleren vil tale videre (Schegloff, 1982). I retssalens institutionaliserede kontekst forventes der derimod ingen respons, da sigtede kun skal tale, når vedkommende tildeles turen. Eftersom anklageren taler i overlap med tolkens "ja", som siges meget sagte, er det muligt, at anklageren ikke hører det. Tolkens sænkede stemmeføring kan derfor fungere som vedlige-

holdelse af den dobbelte institutionelle norm: hun optræder som professionel tolk, der gengiver al tale, samtidig med at hun nedtoner den sigtedes brud med den institutionelle turfordeling under anklagerens tale.

Tolken navigerer med sine gengivelser mellem forskellige forventninger til hende og indtager forskellige roller, både for sig selv og for andre deltagere. Hun gengiver anklagerens markering af sin professionelle rolle ved brug af en formel sprogstil. Derudover markerer hun sig i sin professionelle rolle ved at levere en kildenær gengivelse af den første tur i den nye *episode*. Hun gengiver også den sigtedes respons på en måde, der både overholder forventningerne til hende som tolk og til taletursfordelingen i grundlovsforhøret.

Jeg vil herunder diskutere et lignende uddrag fra en optagelse med den mandlige tolk, ligeledes med fokus på gengivelsen af anklagerens første tur i oplæsningen af sigtelsen.

Uddrag 2

PRO=anklager; PPP=pause; INT=tolk; *oversættelse*

1 PRO: ja tak (0.9) udlændingen er udvist
2 ved dom flere gange
3 og har siden den
4 DAG OG MÅNED OG ÅRSTAL)
5 siddet varetægtsfængslet
6 i medfør af udlændingelovens
7 paragraf fem og tredive
8 stk ét nummer ét
9 INT:al-ajnaḃī huwa muraḃīl min bi aktar
10 min ḥukm `andhu aḥkām
11 tarḥīl bi aktar min ḥukm
12 ū huwa fī as-sijn
13 min (DAG OG ÅRSTAL) bi ḥukm li tarḥīl
*udlændingen er udvist fra ved mere end
én dom og han har
udvisningsdomme ved mere end en dom
og han har været
fængslet siden (DAG og ÅRSTAL) ved en
udvisningsdom (0.7)*
14 PPP:(0.7)
15 PRO:(LANDSDEL) politi har i perioden
16 indtil nu løbende haft
17 kontakt med den (LAND) ambassade

18 med henblik på udstedelse
19 af rejsedokumenter til udlændingen
20 INT: šurṭat (LANDSDEL) æh ḥāwalat bi hay
21 `ala `abar hay al-fatra kulha
22 at-tawāšul ū at-t- u at-taḳāṭub
23 m`a as-sifāra (LAND)
*(LANDSDEL) politi æh prøvede ved denne
i løbet af hele denne periode
at kontakte og (at-t-) og at tale
med den (LAND) ambassade*

24 PPP: (0.4)
25 PRO: jeg har snakket med
26 udlændingens sagsbehandler
27 som har oplyst at (LANDSDEL) politi
28 senest den (DATO OG ÅRSTAL)
29 har rykket den (LAND) ambassade
30 for udstedelse af rejsedokument
31 INT: æh taḳāṭabit xxx æh: bi bi bi
32 al-mušrif al-mas'ul `an
33 al-qaḍiya ṭaba'ak æh: øh: æh:
34 ū ba'ul inno huwa kân fi
35 tawāsul ma`a as-sifāra (LAND)
36 bi (DAG OG MÅNED) ellī huwa (ÅRSTAL)
*æh jeg talte med xxx æh med med med
sagsbehandleren som er ansvarlig for
din sag æh: øh: æh:
og han siger at han har været i kontakt
med den (LAND) ambassade
den (DAG-MÅNED) som er i (ÅRSTAL)*

Som i det forudgående eksempel bruger anklageren 3. pers. sing. og ordet "udlændingen" til at referere til den sigtede i den første sætning. I almindelig interaktion er det såvel på dansk som på arabisk ualmindeligt at bruge 3. pers. sing. til at referere til en person, der deltager eller er til stede i interaktionen. Anklageren læser op fra en tekst, der omhandler den sigtede, men er rettet mod alle grundlovsforhørets deltagere, og han bruger 3. pers. sing. Adressaten for denne oplæsning er alle de tilstedeværende, men udsagnene er designet for dem, der deler en viden om dansk retspraksis og lovgivning. Dette tydeliggøres i anklagerens brug af en meget formel sprogstil og henvisningen til lovttekster "i medfør af udlændingelovens paragraf fem og tredive styk et nummer et" (linje 7-8), der forankrer udsagnet i en juridisk kontekst. Som beskrevet af Angermeyer (2015) er den sigtede derimod den eneste modtager af de arabiske udsagn, eftersom

han antages at være den eneste, der ikke taler dansk *og* taler arabisk (s. 85). Givet den sigtedes status som udlænding *og* lægperson i grundlovsforhøret er det sandsynligt, at hans viden om dansk rets praksis er begrænset.

Tolken bruger også "udlændingen" (*al-ajnaḇī*) og et 3. pers. sing. personligt pronomen "han" (*huwe*) i sin gengivelse (linje 9). Hvad angår referentielle udtryk, her både pronomen og nomen, er det dermed en kildenær gengivelse. Til gengæld udelader han henvisningen til lovparagraffen, hvilket kan ses som en tilpasning til den sigtedes vidensgrundlag. Sandsynligvis kender den sigtede ikke til den pågældende lov og har formentlig ingen mulighed til at forholde sig til det juridiske grundlag for varetægtsfængslingen – uanset om der henvises dertil. Tolken gengiver ikke den sidste del af anklagerens næste sætning "(LANDSDEL) politi har i perioden ind til nu løbende haft kontakt med den (LAND) ambassade med henblik på udstedelse af rejsedokumenter til udlændingen" (linje 15-19). Dette kan skyldes sætningens kompleksitet, hvilket også kommer til udtryk i selvfølgelig og gentagelsen af to lignende verber i "at kontakte og xxx- og at tale med den (LAND) ambassade" (*al-tawāṣul u al-t- u al-takāṭub m`a al-sifāra (LAND)*, linje 22-23). Dermed udelades referencen til den sigtede, men da anklageren igen refererer til den sigtede som "udlændingen" i sin næste tur, skifter tolken pronomen. Tolken refererer nu til den sigtede med 2. pers. sing (linje 33), hvilket kommer til udtryk i et 2. pers. sing. maskulinum suffiks i "din sag" (*al-qaḍiya ṭab`a`k*, tilhørs- eller ejendomsforhold markeres ved at sætte pronomensuffikser på verber, substantiver, præpositioner og partikler; pronomensuffikserne bøjes efter person og køn). Tolken overholder forventningen om 1. personstolkning ved at bruge 1. pers. sing. til at referere til anklageren "jeg talte" (*takāṭabit*, linje 31), men tiltaler den sigtede direkte med 2. pers. sing. Da de arabiske udsagn udelukkende er rettede mod den sigtede, der har begrænset viden om grundlovsforhørets sproglige praksis, kan denne form for tilpasning af pronomensuffikset medvirke til at minimere misforståelser og "bidrage til fælles forståelse" (Angermeyer, 2015:69; *min oversættelse*). Tolken pronomensuffikset er tilpasset hans antagelser om den sigtedes forståelse af interaktionen (se Mason, 2006). Anklagerens udsagn er primært rettet mod dommeren og følger normer for grundlovsforhørets institutionelle interaktion. Tolken udsagn er derimod rettet mod den

sigtede og følger i højere grad normer for almindelig interaktion, hvor samtalepartneren refereres til med 2. pers. sing.

Ligesom i Uddrag 1 sker dette skift fra 3. pers. sing. til 2. pers. sing. dog først efter gengivelsen af anklagerens første sætning. Dette understøtter konklusionerne fra min analyse af Uddrag 1, nemlig at denne første sætning har en særlig status. Som start på en ny *episode* placerer den deltagerne i den institutionelle ramme. Tolken markerer sin professionelle rolle i denne nye *episode* ved i højere grad at leve op til idealet om *verbatim*-oversættelse. Efter denne første sætning, der er orienteret mod myndighedernes forventninger til tolken, skifter tolkene i begge uddrag til en gengivelsesstil, der er orienteret mod den sigtedes forståelsesmuligheder. Som beskrevet af Angermeyer navigerer tolken mellem forskellige tolkeidealer og forventninger til ham som professionel aktør. Myndighedsrepræsentanterne ønsker en opretholdelse af de etablerede normer for retslig interaktion, hvorimod den sigtede ofte ikke forstår rammerne for situationen (Angermeyer, 2015). Det bliver dermed tolkens opgave, at sikre den sigtedes forståelse (se også Karrebæk & Sørensen, 2021).

Forekomsten af "udlændingen" (*al-ajnabī*) på arabisk i gengivelsen af anklagerens første tur er en interessant illustration af tolkens skiftende måde at gengive udsagn på. Tolken orienterer sig skiftevis mod den institutionelle norm og myndighedsrepræsentanternes forventninger på den ene side og den sigtedes behov og pragmatiske forsøg på at forebygge misforståelser på den anden. I gengivelsen af anklagerens første tur markerer tolken sin professionelle rolle ved at referere til den sigtede på samme vis som anklageren. Derefter skiftes der til 2. pers. sing., som antageligt er nemmere for den sigtede at gennemskue. Tolkens skift mellem forskellige referencer til den sigtede kan dermed afspejle skift mellem normer, som tolken orienterer sig mod i ønsket om at opretholde mest mulig forståelse.

”Videolink” og udfordringerne med verbatim-teorien

Som beskrevet af Haviland (2003) implicerer den monolingvistiske norm en række antagelser om flersprogede individers muligheder for at formulere sig på tværs af forskellige sprog. Disse ideologier påvirker forventningerne til tolken, der forventes at gengive udsagn *verbatim*, det vil sige ordret, som det også er beskrevet i Tolkehåndbogen (Justitsministeriet, 2015). Tolken skal ikke sprogligt præsentere sine udsagn som hverken oversættelser eller gengivelser af andres udsagn, og det antages, at betydningen ikke påvirkes af overførslen mellem to sprog og to talere (det, som Haviland kalder *propositional detachability*, s.768), da der for hvert sprogligt udtryk findes et ækvivalent udtryk på andre sprog med den præcis samme betydning (*referential transparency*, Haviland, 2003:772).

Det er dog ikke for alle sproglige udsagn på kildesproget, at der findes et præcist tilsvarende ord på målsproget. Selv inden for ét sprog kan forskellige kontekster påvirke betydningen af et udsagn, som for eksempel i fagsprog. Som beskrevet tidligere opereres der i institutionelle møder med rammer for inferens, der adskiller sig fra daglig tale (Drew & Heritage, 1992:24-25), hvilket også kan involvere særlige betydninger for visse ord. Myndighedsrepræsentanterne har en juridisk faglig baggrund og bruger en særlig terminologi, der er forbundet med dansk lovgivning. Når anklageren oplæser en sigtelse refereres der til danske lovparagraffer og myndigheder og institutioner, for eksempel politikredse eller asylcentre. Det er særligt elementer, hvis betydning er forankret i dansk juridisk praksis, som sjældent har et ækvivalent på andre sprog og derfor kræver en form for parafrasering. Jeg vil i det følgende sætte fokus på et af disse udtryk, som optræder i alle de analyserede grundlovsforhør, nemlig *videolink*.

’Videolink’ i grundlovsforhøret

I et grundlovsforhør kan dommeren fastsætte den sigtedes varetægtsfængsling til højst 28 dage. Såfremt myndighederne ønsker at forlænge denne frist, skal der foretages en fristforlængelse. Som udgangspunkt skal anklageren til grundlovsforhøret anmode retten om, at en sådan fristforlængelse, hvis den skulle blive nødvendig, kan foretages via videolink (Domstolsstyrelsen, 2020). Ordet *videolink*

findes ikke i Den Danske Ordbog (Den Danske Ordbog, 2020), men Rigsadvokaten har i 2018 udgivet et dokument om brugen af videolink i retsmøder. Heraf fremgår heller ingen definition, men det kan udledes af dokumentet, at videolink giver forsvarsadvokaten, anklageren, den sigtede og eventuelt en tolk mulighed for at afholde mødet om fristforlængelse virtuelt, altså uden at fremmøde fysisk i retssalen. Dertil behøves intet samtykke fra den sigtede, og det fremgår af Rigsadvokatmeddelelsen at anklageren "som altovervejende hovedregel" skal anmode retten om, at fristforlængelsen kan ske ved brug af videolink (Rigsadvokaten, 2018: 3). Jeg vil i dette afsnit vise to eksempler på, hvordan denne anmodning gengives af tolkene.

Som tidligere beskrevet, udgør anmodningen om videolink det sidste led af det typiske forløb for anklagerens fremlæggelse af sagen. Herunder præsenteres et uddrag fra et grundlovsforhør med den mandlige tolk, der afsluttes af tolkens gengivelse af denne anmodning.

Uddrag 3

PRO=anklager; PPP=pause; INT=tolk; *oversættelse*

1 PRO:og på den øh baggrund ska jeg
2 anmode om at udlændingen
3 varetægtsfængsles i medfør
4 udlændingelovens paragraf
5 fem og tredive styk ét nummer ét
6 PPP:(0.4)
7 INT:øħ ū`ala hāda al 'asās
8 ana beṭālib al-ajnaḃī æh::
9 æh taħafuḟ `aleħ ḥabs iḥtiāṭian
10 `ala qānūn al-ajānib khamse ū tlātīn
11 faqara waḥid (0.3) faqara waḥid
*øħ og på dette grundlag anmoder jeg (om
at) udlændingen æh:: æh han
tilbageholdes i varetægtsfængsel
ifølge udlændingeloven fem og tredive
paragraf ét (0.3) paragraf ét*

12 PPP:(0.5)
13 PRO:i tyve dage til den (DATO-MÅNED)
14 INT:la ašrīn yom liḡāyat
15 al-(DATO-MÅNED) hāda al-šahr
*i tyve dag indtil
den (DATO-MÅNED) i denne måned*

16 PPP:(0.2)
17 PRO:med henblik på at sikre

18 en effektiv fuldbyrdelse
19 af bestemmelsen om udvisning
20 INT:khrm æh li li (0.3) li ta'amīn
21 li ta'amīn `amaliat tarḥīlak
22 ū ū ū wujūdak
23 fī æh fī as-sijn
*khrm (rømmer sig) æh for for (0.3) for
at sikre
for at sikre din udvisningsproces
og din tilstedeværelse
i æh i fængslet*

24 PPP:(0.2)
25 PRO:og jeg ska anmode om at en eventuel
26 næste fristforlængelse afholdes
27 via videolink
28 PPP:(0.3)
29 INT:fī ḥāl tam `amalie tamīd la illak
30 al-ḥabs marra uḵra
31 etim `an ṭari' al-video
32 aṭna' ū anta fī as-sijn
*i tilfælde af at der er en
forlængelsesproces
af din arrest igen
bliver det via video
imens du er i fængslet*

Anklageren anmoder om, at den sigtede varetægtsfængsles i tyve dage, henviser til relevant lovgivning og afslutter med en anmodning om at "næste fristforlængelse afholdes via videolink" (l. 26). Berk-Seligson (2002) har beskrevet, at tolke ofte skifter til 3. person, når de skal gengive domsafsigelsen, hvilket gør dem i stand til at distancere sig selv fra beslutningstagningsprocessen. Ved at tydeliggøre at de ikke har produceret udsagnet selv, kan de understrege, at det ikke er deres beslutning. Anklagerens sætning i Uddrag 3 "og på den øh baggrund ska jeg anmode om at udlændinge varetægtsfængsles i medfør udlændingelovens paragraf fem og tredive styk ét nummer ét" (linje 1-5) er ikke domsafsigelsen, men blot anklagerens begæring. Alligevel kan den sammenlignes med Berk-Seligsons eksempler med domsafsigelser, da det på samme måde drejer sig om et potentielt afgørende udsagn om den sigtedes fremtid. Derfor kunne det forventes, at tolken gengav begæringen ved *relaying by displaying*, det vil sige ved sprogligt at tydeliggøre, at udsagnet er produceret af en anden (Wadensjö, 1998:19). I stedet bruger tolken i Uddrag 3 en

meget kildenær stil i sin gengivelse (linje 7-11), der på flere måder lever op til *verbatim*-oversættelsesteorien (Haviland, 2003). Han bruger de samme pronominer, som anklageren bruger for at referere til anklageren og til den sigtede. Han oversætter endda lovparagraf-tallene og anvender ordet "udlændingen" om den sigtede.

Tolken refererer til den sigtede ved brug af 2. pers. sing. i de ture, der forudgår dette uddrag. Mens Berk-Seligson (2002) beskriver et skift væk fra 1 pers. sing. tolkning, sker der her et skift *til* 1. pers. sing. Fordi tolken i det forudgående har brugt en mere uformel gengivelsesstil og har refereret til den sigtede med 2. pers. sing., kan skiftet til den kildenære gengivelse fungere som en markering af tolkens professionelle rolle. Ved at leve op til *verbatim*-oversættelsesidealet kan tolken understrege, at han blot gengiver anklagerens udsagn og dermed distancere sig fra indholdet. Som beskrevet tidligere kan denne meget formelle oversættelsesstil med 1.pers.sing. og brug af ordet *al-ajnaḇī* ("udlændingen") også markere begyndelsen af en ny *episode* inden for den institutionaliserede aktivitet, som grundlovsforhøret udgør (Levinson, 1992). Episoden ville i dette tilfælde være oplæsningen af begæringen, der adskiller sig fra redegørelsen for, hvorfor den sigtede er blevet tilbageholdt og varetægtsfængslet af politiet.

Skiftet tilbage til 2. pers. sing. sker i linje 16, som er gengivelsen af den sidste del af anklagerens sætning "og på den øh baggrund ska jeg anmode om at udlændingen varetægtsfængsles i medfør [af] udlændingelovens paragraf fem og tredive styk ét nummer ét [...] i tyve dage indtil den (DATO-MÅNED) [...] med henblik på at sikre en effektiv fuldbyrdelse af bestemmelsen om udvisning" (linje 1-5; 17-19). Sætningen følger den juridiske sprogstil, som af Davidsen-Nielsen (2005) beskrives som "substantivisk og upersonlig" (intet sidetal). For eksempel anvendes mange verbalsubstantiver eller passive formuleringer fremfor aktive bøjede verber med et tydeligt udpeget subjekt. Den sidste del ("med henblik på...") er et direkte citat fra Udlændingelovens paragraf 35, stk. 2 (Udlændingeloven, 2019). Hovedsætningens subjekt er 1. pers. sing., mens der i bisætningen er et passivt verbum ("varetægtsfængsles") med "udlændingen" som subjekt. Den upersonlige stil fortsætter i sidste del, der indledes med udtrykket "med henblik på", der hører til en mere formel sprogstil. Konstruktionen er styret af et verbum i infinitiv ("at sikre") og indeholder tre verbalsubstantiver ("fuldbyrdelse", "bestemmelse", "udvisning"), hvil-

ket understreger det juridiske sprogs upersonlige og substantiviske stil. Justitsministeriet anbefaler at lovtekster formuleres ”klart, systematisk, let læseligt og pædagogisk” og understreger, at ” [e]n godt og klart affattet lov er en nødvendig forudsætning for en ensartet retsanvendelse og dermed for forudsigelighed og retssikkerhed” (Justitsministeriet, 2018). På trods af denne bestræbelse er en konstruktion som ”en effektiv fuldbyrdelse af bestemmelsen om udvisning” ret kompleks, hvilket kan ligge til grund for tolkens tøvende gengivelse (linje 20-23). Tolken rømmer sig, laver en tøvelyd (”æh”), gentager (li – ”for”; ū – ”og”), og udsagnet adskiller sig indholdsmæssigt fra kildeudsagnet. Alt dette tyder på, at gengivelsen af anklagerens udsagn er udfordrende for tolken. Tolken bruger genitiv konstruktion *ta'amīn `amaliat tarḥīlak ū wujūdak* (linje 20-21) , som mere ordret kan oversættes til ”din udvisnings- og tilstedeværelses sikringsproces”. Denne konstruktion kaldes *iḍāfa* eller *status constructus*. Den markerer et ejendoms- eller tilhørsforhold og består af to eller flere substantiver lige efter hinanden, hvoraf det sidste led er den ”ejende” (se Prien & Dahy, 2008:55). Lange *iḍāfa*-konstruktioner er blandt de elementer, som jeg har gengivet ved hjælp af en anden konstruktion på dansk, da de på dansk virker mere kringlede, end på arabisk. Derfor har jeg i uddraget oversat den til ”for at sikre din udvisningsproces og din tilstedeværelse”. Dette er dog også på samme måde som konstruktionen ”fuldbyrdelse af bestemmelsen om udvisning” en sammenkædning af verbalsubstantiver (”udvisning”, ”sikring”, ”proces”, ”tilstedeværelse”), og tolkens oversættelse er derfor en relativ præcis afspejling af den upersonlige og substantiviske stil i kildeudsagnet.

Selvom formuleringen forbliver upersonlig i den arabiske gengivelse, inddrages den sigtede i udsagnet ved brug af 2. pers. sing. maskulinum suffikset ”ak” i ”din udvisning” (*tarḥīlak*, linje 21) og ”din tilstedeværelse” (*wujūdak*, linje 22). Sidstnævnte fremgår ikke af kildeudsagnet, og tolken supplerer med ”i æh i fængslet” (*fī æh fī as-sijn*, linje 23). Dermed bliver det tydeliggjort, at det ikke blot er udvisningen, der skal fuldbyrdes, men også varetægtsfængslingen. Den tunge konstruktion lader altså til at udfordre tolken, der formulerer sig tøvende, overholder substantivering og den upersonlige stil, men også tilføjer elementer og inddrager den sigtede ved brug af 2. pers. sing. maskulinum possessive suffikser. Noget lignende sker i gen-

givelsen af begæringen om videolink, som jeg behandler i afsnittet herunder.

Gengivelsen af anmodelsen om brug af videolink

Anmodningen om at bruge videolink til en eventuel fristforlængelse optræder typisk til sidst i anklagerens fremlæggelse (se også Rigsadvokaten, 2018). Den indleder dermed en sekvens, der kan betegnes som en lukkesekvens, fordi den for myndighedsrepræsentanterne typisk er et signal på, at anklagerens fremlæggelse er ved at komme til ende. Den introduceres ofte enten med "så" eller "og", altså som en tilføjelse til sigtelsesoplæsnings yderligere punkter. Disse konjunktioner forbinder det efterfølgende udsagn til forudgående aktiviteter. I dette tilfælde, hvor det for myndighedsrepræsentanterne er en tilbagevendende praksis, at begæringen om videolink optræder som sidste led i anklagerens fremlæggelse, kan konjunktionerne henvise til, at myndighedsrepræsentanterne deler en fælles implicit institutionel viden og tidligere oplevelser af denne type af aktivitet.

Med en enkelt undtagelse bruger anklageren i alle optagelserne formuleringen "jeg skal" (eller "skal jeg" efter "så") foran enten "begære", "anmode om", eller "bede om". Modalverbet "skal" kan have mange forskellige betydninger. I dette tilfælde kan det for eksempel udtrykke et planmæssigheds aspekt ved handlingen, som kan fungere som en orientering mod et forudbestemt handlingsforløb. I en undersøgelse fra sundhedssektoren viser Swinglehurst (2015), at opbygningen af sundhedssoftware kan regulere interaktionen mellem læger og patienter ved blandt andet at kræve besvarelsen af en række forudbestemte spørgsmål. Denne administrative regulering af lægens interaktionelle muligheder kan komme til udtryk gennem brugen af formuleringer som "I have to...". Som beskrevet herover, er anklagerens formulering næppe et udtryk for absolut nødvendighed, hvilket det engelske udtryk "I have to..." kan være. På samme måde kan det dog fungere som en henvisning til procedureforanstaltninger, som anklageren i kraft af sit embede forventes at foretage, på samme måde som læger forventes at stille bestemte spørgsmål.

De arabiske gengivelser af denne sætning i de analyserede optagelser indeholder ikke modalverbet "skal". Dette kan skyldes, at betydningsnuancerne, som "skal" rummer på dansk, oversættes til mange forskellige udtryk på arabisk. Anklagerens brug af en variation af "og/så

skal jeg anmode om..." udelader tolkene i alle optagelserne i de arabiske gengivelser ved at indlede med "jeg/hun/han anmoder om...". Dette skift udelader en vis nuancering af anklagerens udsagn, da formuleringen ikke længere er sprogligt markeret som en orientering mod en institutionel procedure, der samtidig kan ses som en vis grad af ansvarsfralæggelse fra anklagerens side.

I INTERPRETING-projektets data optræder anmodningnen i næsten alle grundlovsforhør, og der er ingen eksempler på, at dommeren afviser den. Orienteringen mod administrative retningslinjer understreger, at anmodningen om videolink til fristforlængelser er en yderst rutinepræget eller endda proforma handling for anklageren og dommeren. Det rutinereprægede og administrative aspekt af denne handling kan ligge til grund for, at anmodningens implikationer ikke altid udfoldes eksplicit i alle sekvenser. Anklageren og dommeren deler nogle antagelser om situationen og de rammer for inferens, der styres af grundlovsforhørets institutionelle natur. Baseret på disse fælles antagelser kan dommeren udlede implicite oplysninger fra en variation af udsagnet "og jeg skal anmode om, at næste fristforlængelse kan ske via videolink", selvom anklageren ikke ekspliciterer dem. Udsagnet indeholder flere oplysninger: Anklageren beder dommeren om, at *hvis* der bliver behov for en fristforlængelse, så vil dette kunne foregå ved brug af videolink, der tillader den sigtede at møde virtuelt fra sin placering i fængslet. Anklageren tilpasser altså sit udsagn til dommeren, men der tages ikke højde for, hvorvidt det er forståeligt for den sigtede. Selv en dansktalende sigtet, der ikke er bekendt med denne praksis, ville ikke kunne drage de inferenser, som jeg har ekspliciteret herover.

Såfremt tolken skulle følge *verbatim*-ideologien, skulle han gengive den eksakte sætning ordret, hvilket ikke er muligt af flere årsager. For det første henviser udtrykket "videolink" til en konkret praksis i det danske retsvæsen. Forståelsen af betydningen af "videolink" forudsætter viden om den pågældende praksis og dens kontekst. Udtrykket er ikke en del af hverdags sproget og findes heller ikke i danske ordbøger, men er forankret i dansk retspraksis. Den absolutte *verbatim*-oversættelse er dermed umulig. Der findes ingen ækvivalent betydning og intet tilsvarende konventionelt udsagn på arabisk. Dette udfordrer antagelsen om *referential transparency*, og det eneste tolken kan gøre, er at parafrasere for at gengive anklagerens udsagn.

En udvidet gengivelse

I de analyserede optagelser gengiver tolkene typisk begæringen om brug af videolink med en variation af "*an ʕariq al-video*" (som i Uddrag 3) eller "*min `abr al-video*" (som i Uddrag 4), der begge betyder "via video". Dette suppleres med forskellige tilføjelser, der ekspliciterer de infererede oplysninger for den sigtede. I nogle tilfælde tydeliggør anklageren, at fristforlængelsen er en mulighed, men ikke nødvendigvis vil finde sted. I Uddrag 3 kvalificeres den for eksempel som "eventuel", men i størstedelen af de analyserede optagelser bruges "en fristforlængelse" eller "næste fristforlængelse", dog uden præciseringen "eventuel", hvilket udelader usikkerhedsaspektet. I Uddrag 3 indleder tolken sin gengivelse med "i tilfælde af" (*fī ḥāl*, linje 29), hvilket er repræsentativt for alle de analyserede optagelser, da tolkene - selv i fravær af præcisering fra anklagerens side - bruger en konstruktion indledt med "i tilfælde af" (*fī ḥāl*) eller "hvis" (*iḏā*), og dermed understreger, at fristforlængelsen, som kan ske via videolink, er *eventuel*.

I Uddrag 3 er anklagerens udsagn "og jeg ska anmode om at en eventuel næste fristforlængelse afholdes via videolink" (l. 25) formuleret aktivt med 1. pers. sing. som subjekt, mens fristforlængelsens afholdelse formuleres passivt. Tolkens gengivelse er derimod udelukkende passivt formuleret med en konstruktion, der minder om tolkens forudgående tur, da der også bruges en genitiv konstruktion med "proces" (*`amalie*). Den sigtede inddrages igen ved brug af 2. pers. sing. suffikset "ak" ("la illak" = ordret "til dig", linje 29), selvom han ikke refereres til i kildeudsagnet. Derudover tilføjer den mandlige tolk, at den sigtede vil deltage i videolink-retsmødet fra fængslet (linje 32) ved brug af 2. pers. sing. maskulinum pronomenet "du" (*ante*). Denne tilføjelse, der også minder om tilføjelsen "din tilstedeværelse i fængslet", refererer direkte til den sigtede og giver ham indblik i de praktiske forhold for foranstaltningen, der ikke optræder eksplicit i kildeudsagnet.

Der kan ligge flere interaktionelle årsager til grund for tolkenes udvidede gengivelse af anmodningen. For det første kan man forestille sig, at den manglende præcisering af, at fristforlængelsen kun er en eventualitet kunne misforstås af den sigtede, som kunne antage, at

fristforlængelsen sikkert vil finde sted – det vil sige, at der er et længere fængselsophold i sigte, end det, der begæres af anklageren. Derudover kan tilføjelserne fungere som en form for kompensation for den manglende arabiske ækvivalent for "videolink". Den oversættes ved parafrasering og dermed kan tolkenes præciseringer snarere anses som en del af oversættelsen af "videolink" og ikke som egentlige tilføjelser til det oprindelige udsagn. Semantisk rummer deres gengivelse måske flere elementer, men pragmatisk formidles den betydning som udsagnet rummer for anklageren og dommeren. Den negative opfattelse af al ikke-oversættende aktivitet hos tolken, som beskrives af Wadensjö (1998), udfordres her af den manglende *referential transparency*, idet tolken faktisk oversætter mere præcist ved at producere tilføjelser som netop understøtter den pragmatisk betydning.

Eftersom denne anmodning optræder i alle de analyserede møder, udgør dens forekomst ikke blot en rutinepræget handling for anklageren men også for tolkene. Dermed kan den tilbagevendende konstruktion, der begynder med "i tilfælde af" eller "hvis" også være et udtryk for tolkens egen indøvede rutinerede oversættelse af denne passage. Da der er tilfælde, hvor anklageren understreger eventualiteten af afholdelsen af et yderligere retsmøde, kan tolkene have indarbejdet en rutinepræget gengivelse, der bygger på udsagn, de tidligere har hørt, selvom anklageren ikke påpeger uvisheden eller eventualiteten i den pågældende sag.

Gengivelsen af pragmatisk formidlede oplysninger

Den betydning, som dommeren kan udlede af begæringen om videolink, giver tolkene med parafrasering og tilføjelser. Dette gør de ud fra deres viden om det juridiske system, deres antagelser om den sigtedes mangel på samme og deres professionelle erfaring. For yderligere at illustrere dette, præsenteres herunder et uddrag fra en tilsvarende sekvens fra en anden optagelse, denne gang med den kvindelige tolk.

Uddrag 4

PRO=anklager; PPP=pause; INT=tolk; ACC=sigtede; *oversættelse*

1 PRO:og jeg ska samtidig begære næste
2 [fristforlængelse afholdt via video]
3 INT:[be nafs al-waqet teṭlub be a]nnohu
4 be al-mustaḡbal
5 idā muḡtājū beanno yetmaddad
6 al-ḡājiz `alek
7 (0.4) yikūn min `abr al-video
*på samme tid anmoder hun om at de
i fremtiden
hvis de har brug for at
din fængsling forlænges
(0.4) bliver det over video*

8 PPP: (0.9)
9 PRO:og det var det
10 PPP: (0.4)
11 INT:hādha kān kalāmḡā
12 *det var hendes ord*

I dette uddrag indleder anklageren også begæringen med "og jeg ska", hvilket kan have en lignende effekt, som jeg har beskrevet i analysen af Uddrag 3. I uddraget herover efterfølges det af "samtidig" (linje 1), hvilket indikerer, at de to handlinger (begæringen om videolink og den øvrige begæring) er kædet sammen i det institutionelle handlingsforløb. Anklageren orienterer sig mod udførelsen af procedureforanstaltninger, der er forbundet med hinanden tids- og handlingsmæssigt gennem regler og rutine. Som beskrevet herover tydeliggør anklageren ikke altid, at fristforlængelsen er en eventualitet. I dette uddrag betegner hun den som "næste fristforlængelse" (linje 1-2), hvilket udelader usikkerhedsaspektet. Hun bruger ikke ordet "videolink", men blot "video" (linje 2). Dette understreger yderligt begæringens rutineprægede natur, idet anklageren ikke behøver at bruge det præcise udtryk "videolink" for at dommeren kan forstå, hvad hun henviser til. Igen er betydningen af anklagerens sætning tæt forbundet med grundlovsforhørets handlingsforløb og rummer implicitte henvisninger til procedurer og praksis. På samme måde som i Uddrag 3 adskiller tolkens gengivelse af denne sætning sig fra kildeudsagnet.

Ligesom i Uddrag 3, udelader tolken konstruktionen "jeg ska" i sin gengivelse. Til gengæld indleder hun med "på samme tid" (*be nafs al-waqet*, linje 3) og gengiver dermed en del af anklagerens orientering mod det institutionelle handlingsforløb, idet de to handlinger - begæringen om varetægtsfængsling og begæringen om videolink - kædes tidsmæssigt sammen. Som jeg har beskrevet herover bruger tolkene i alle optagelserne en betingelsessætning på arabisk, der indikerer, at fristforlængelsen er eventuel, hvilket helt udelades af anklageren i Uddrag 4. Tolken præciserer, at videolink vil tages i brug "hvis de har brug for at din fængsling forlænges" (*idā muḥtājū beanno yetmaddad al-ḥājiz `alek*, linje 5-6). Forud for betingelsen er der en tidsangivelse "i fremtiden" (*be al-mustaqbal*, linje 4). Denne kan ses som en gengivelse af fremtidsaspektet af anklagerens "næste", og suppleres af "hvis de har brug for at din fængsling forlænges" (*idā muḥtājū beanno yetmaddad al-ḥājiz `alek*, linje 5-6). Betydningen af anklagerens "næste" udfoldes altså af tolken med indikationer om tid og usikkerhed. Igen er disse oplysninger pragmatisk tilgængelige for dommeren, som kender proceduren. Den sigtede, som ikke er bekendt med dansk retspraksis, kan ikke udlede disse oplysninger af en *verbatim*-oversættelse. Derfor tydeliggør tolken dem semantisk ved brug af tilføjelser.

Så du frafalder din asylansøgning?

Jeg har nu illustreret, at tolkenes gengivelser kan afspejle en orientering mod den sigtedes forudsætninger for at forstå myndighedsrepræsentanternes udsagn. Jeg vil i det følgende vise et eksempel på tolkens balancegang mellem de forskellige deltageres forventninger, der også afspejles i håndteringen af den sigtedes udsagn og deres gengivelse til myndighedsrepræsentanterne.

Den sigtede tager ordet

Da jeg har udvalgt en episode i handlingsforløbet, der som udgangspunkt består af anklagerens fremlæggelse af sagen, forekommer der i de fleste optagelser ingen udsagn fra den sigtede i den udvalgte passage (med undtagelse af minimalrespons). Dette uddrag stammer fra en optagelse med den mandlige tolk og en sigtet fra et nordafrikansk land, der tidligere har opholdt sig i et andet land indenfor Den Europæiske Union. Den sigtede tager på eget initiativ ordet i overlap med tolkens gengivelse af anklagerens udsagn og afbryder dermed ikke kun tolkens talestrøm, men også det institutionaliserede handlingsforløb.

Uddrag 5

PRO=anklager; PPP=pause; INT=tolk; ACC=sigtede; JUD=dommer;
oversættelse

- 1 PRO:men den er blevet aflyst
2 hvorfor udlændingestyrelsen vil
3 booke en ny samtale med udlændingen
4 hurtigst muligt
5 INT: wa lākin ulġulat al-muqābale al-yom
6 ḥa t- ū dā'irat al-hijra ḥa ta'mal
7 liqā' jdīd m'aak
8 ya'nī ḥa t'aṭek mau'id āķer
9 ġeir al-li[qa' ellī xxx m'ahum]
*men interviewet i dag er blevet aflyst
(ha t-) og migrationskontoret kommer
til at lave et nyt møde med dig
altså de kommer til at give dig en
anden aftale et andet
end det møde som xxx med dem*
- 10 ACC: [ana mā hād bed]dī

11 luju' lianno martī yaraḥalūhā
12 al-luju' hāda kullu ma: beddi
13 beddī rāj`a `a (EU-LAND)
*jeg vil ikke have
det her asyl fordi de udviste min kone
alt det her asyl vil jeg ikke have jeg
vil vende tilbage til (EU-LAND)*

14 PPP:(1.5)
15 INT:jeg vil ik ha mere asyl på grund af
16 æh min kone blir eh
17 udvist herfra så jeg vil gerne
18 tilbage til (EU-LAND)

19 PPP:(1.0)
20 JUD:okay (0.3) så du frafalder
21 din asylansøgning

22 INT:ya`nī tetnāz`a ḥaq al-luju'
*altså giver du afkald på retten til
asyl*

23 ACC:mā beddī al-luju'
24 beddī irj`a `a (EU-LAND) [ana]
*jeg vil ikke have asyl
jeg vil vende tilbage til (EU-LAND)*

25 INT: [as-su'āl]
26 tetnāz`a ḥaq al-luju'
*spørgsmålet
er giver du afkald på retten til asyl*

27 ACC:atnāz`a eih
jeg giver afkald ja

28 PPP:(0.2)
29 INT:ja
30 PPP:(1.4)
31 PRO:okay
32 PPP:(1.1)
33 PRO:jamen øh: (0.3) ja (.) okay
34 (0.7) øh:m (0.2) jamen øh
35 (0.8) jamen så leder det mig frem til
36 min begæring om (.) at øh
37 udlændingen skal varetægtsfængsles
38 i syv og tyve dage
39 (0.4) frem til den
40 (DATO-MÅNED-startbogstavÅR)
41 (0.3) (ÅR)
42 og det i medfør udlændingelovens
43 paragraf (0.6) øh: fem og tredive
44 styk ét nummer ét
45 PPP:(1.0)

46 INT:øh binā'in `ala dālik
 47 huwe beṭālib min al-qādī øh
 48 ḥabsak al-iḥtiāṭi
 49 li (start-på-DATO) øh
*øh byggende derpå
 beder han dommeren om øh
 din varetægstfængsling
 indtil (start-på-DATO) øh*

Som tidligere beskrevet bruger den mandlige tolk sjældent 3. pers. sing. og den arabiske ækvivalent for "udlændingen" for at referere til den sigtede, selvom anklageren bruger det konsekvent gennem hele sin oplæsning. Dette gælder også i Uddrag 5, hvor tolken gengiver anklagerens "en ny samtale med udlændingen" (linje 3) som "et nyt møde med dig" (*liqā' jdīd m`ak*, linje 7) og "give dig en anden aftale" (*t`aṭek mau'id āḳer*, linje 8). Ligesom i Uddrag 3 og 4, bruger tolken derudover nogle tilføjelser, som tydeliggør betydningen af udsagnene "altså de kommer til at give dig en anden aftale en anden end det møde som xxx med dem" (*ya`nī ḥa t`aṭek mau'id āḳer ġeir al-liqa' elli xxx m`ahum*, linje 8-9).

I overlap med tolkens tur starter den sigtede en selvinitieret tur "jeg vil ikke have det her asyl fordi de udviste min kone alt det her asyl vil jeg ikke have jeg vil vende tilbage til (EU-LAND)" (*ana mā hād beddī lujju' lianno martī yaraḥalūhā al-luju' hāda kullu mā beddī beddī rāj`a `a (EU-LAND) ana*, linje 10-13). Dermed bryder den sigtede med det institutionelle turtagningsmønster, idet han taler uden dommerens opfordring. Hans tur er efterfulgt af en længere pause, hvorefter tolken gengiver udsagnet "jeg vil ik ha mere asyl på grund af æh min kone blir eh udvist herfra så jeg vil gerne tilbage til (EU-LAND)" (linje 15-18). Her bruger tolken 1. pers. sing. for at referere til den sigtede. Med brugen af direkte oversættelse (se Figur 1) overholder tolken forventningerne om *verbatim*-oversættelse og opretholder dermed sin professionelle rolle over for myndighedsrepræsentanterne. Som tidligere nævnt har myndighedsrepræsentanterne forventninger til, hvordan de forskellige deltagere skal forholde sig i det institutionelle møde. Dette indebærer blandt andet, at tolken skal tolke ordret, uden ændringer eller tilføjelser.

Den sigtede har derimod begrænset indsigt i grundlovsforhørets institutionelle ramme og professionelle retningslinjer for tolke. Han deler dermed ikke nødvendigvis myndighedsrepræsentanternes forventninger. Senere i uddraget gengiver tolken anklagerens udsagn "jamen så leder det mig frem til min begæring om..." som "byggende derpå beder han dommeren om..." (*binā'in `ala dālik huwe beṭālib min al-qādī...*) på arabisk (linje 46-47). Dette kan betegnes som indirekte tale, da verbet "beder om" kan betegnes som et talehandlingsverbum. Her tydeliggør tolken også, hvem denne anmodning er rettet mod, nemlig dommeren. Igen er denne oplysning implicit for myndighedsrepræsentanten, der er klar over, at anklageren fremlægger sine begæring for dommeren. Dermed er denne tilføjelse igen en form for semantisk eksplicitering af oplysninger, der er pragmatisk tilgængelige for nogle af deltagerne, men ikke for andre. Denne forskel mellem tolkestilen i de arabiske og danske gengivelser er et udtryk for tolkens tilpasning til de skiftende publikummer. Som beskrevet af Angermeyer (2015), navigerer tolke mellem majoritets- og minoritets-sprogstalerne i retssalen ved at tilpasse deres gengivelser til de forskellige behov og forventninger. Min analyse bekræfter, at dette i høj grad også gør sig gældende i en dansk kontekst.

Den sigtedes bidrag som talehandling

Jeg vil i denne del af analysen anvende Austins talehandlingsteori for at analysere, hvordan den sigtedes selvinitierede erklæring bryder med konventionerne som lokutionær, illokutionær og perlokutionær handling (Austin, 1997). Den lokutionære handling beskriver Austin som det "at sige noget". Den sigtedes lokutionære handling er altså at sige "jeg vil ikke have det her asyl fordi de udviste min kone alt det her asyl vil jeg ikke have jeg vil vende tilbage til (EU-LAND)" (*ana mā hād beddi luju' lianno marti yaraḥalūhā al-luju' hāda kullu mā beddi beddi rāj`a `a (EU-LAND) ana*)" (linje 10-13). Denne handling bryder med grundlovsforhørets normer, da den sigtede ved at ytre sig uden at få tildelt turen bryder det institutionaliserede taletursmønster. Det sker flere steder i optagelserne, at den sigtede tager ordet på eget initiativ. Grundlovsforhørets handlingsforløbs strukturerede og rutineprægede natur gør at denne form for brud med taletursfordelingen kan have en

forstyrrende effekt på myndighedsrepræsentanterne. Dette diskuteres jeg herunder.

Den illokutionære handling, det vil sige meningen med handlingen, som er at frafalde sin asylansøgning, er ligeledes uventet, da asylområdet varetages af Udlændingestyrelsen og dermed ikke hører til grundlovsforhørets ordinære aktiviteter. Den perlokutionære handling, det vil sige konsekvenserne ved at frafalde asylansøgningen, har en afgørende betydning for den sigtedes fremtid. Alvoren af den sigtedes beslutning og dens konsekvenser gør den ligeledes uventet. Denne selvinitierede tur er dermed et brud med den institutionelle orden på flere niveauer og kan derfor siges at udgøre en uventet begivenhed for myndighedsrepræsentanterne.

Den overraskende effekt, som den sigtedes udsagn har for de andre deltagere, kommer til syne i deres eget brud med det institutionelle handlingsforløb. Pausen før tolkens gengivelse (linje 14) kan være tegn på et øjeblik forvirring hos tolken, der ikke forventer, at den sigtede tager ordet, og i så fald ikke ved, hvordan og hvorvidt det, sigtede siger, burde gengives. Efter tolkens gengivelse følger endnu en pause (linje 19), hvorefter dommeren tager ordet, selvom anklagerens sekvens endnu ikke er ovre. Dommeren refererer til den sigtede ved brug af 2. pers. sing.: "okay (0.3) så du frafalder din asylansøgning" (linje 20). Dommerne tiltaler for det meste den sigtede direkte ved brug af 2. pers. sing i projektets optagelser. Hans sprogstil er med ordet "okay" betydeligt mindre formel end anklagerens tidligere tur, der blandt andet indebærer en relativsætning, indledt af 'hvorfor': "hvorfor udlændingestyrelsen vil booke..." (linje 2-3). Dommerens tur er en reformulering af den sigtedes udsagn, det vil sige af tolkens gengivelse af den sigtedes udsagn. Dermed søger dommeren bekræftelse på, at han har forstået udsagnet rigtigt. Dommerens behov for at sikre sig, at han ikke har misforstået den sigtede, tyder på, at udsagnet er uventet for ham, men også at frafaldet af asylansøgningen er en handling med vigtige juridiske konsekvenser. Tolken gengiver dette som et ja/nej-spørgsmål "altså giver du afkald på retten til asyl" (*y`anī tetnāz`a ḥaq al-luju'*, linje 22). Han indleder med "altså" (*y`anī*), som gengiver dommerens "så", hvilket tydeliggør, at spørgsmålet er en reformulering, der skal besvares med ja eller nej. Den sigtedes respons indeholder hverken en direkte be- eller afkræftelse af spørgsmålet, da han gentager: "jeg vil ikke have asyl jeg vil vende tilbage til (EU-LAND)"

(*mā beddī al-luju'beddī irj`a `a (EU-LAND) ana*, linje 23-24). Hvordan tolken håndterer dette, beskriver jeg i afsnittet herunder.

Tolken som dørvogter

Som beskrevet af Angermeyer (2015) kan tolkes handlinger ses som forsøg på at lære den sigtede om den forventede interaktionsform ved at håndhæve den institutionelle norm over for den sigtede. Dermed fungerer tolke nogle gange som "socialiserende agenter" (Angermeyer, 2015: 78). I stedet for at gengive den sigtedes udsagn til dommeren gentager tolken spørgsmålet, denne gang indledt med den metasproglige markør "spørgsmålet er" (*as-su'al huwe*, linje 25-26). Her regulerer tolken eksplicit talen ved at bede den sigtede om et svar, der er acceptabelt for udførelsen af den institutionelle handling. Tolken starter sin tur i overlap med den sidste del af den sigtedes tale, hvilket også understreger tolkens regulerende rolle. Han afbryder den sigtede for at få det institutionelt forventede svar. Igen er tolkens forskellige roller på spil, da han går ud over den snævre beskrivelse af tolken som én, der skal oversætte alt (som ses fx i Tolkehåndbogen), men i stedet indtager en medierende rolle ved at tydeliggøre for den sigtede, hvad myndighedsrepræsentanterne forventer af ham.

Som tidligere nævnt, håndterer tolkene i optagelserne det på forskellige måder, når den sigtede bryder med de institutionelle forventninger. Uddrag 5 viser, at det kan være en pragmatisk vurdering fra tolkens side, om han skal gengive den sigtedes tur, selvom den bryder med normen om ikke at tale uden at blive spurgt (som i linje 10), eller om han skal lade være (som i linje 23-24). Den sigtedes ytring af et ønske om at frafalde sin asylansøgning bryder med normen, men udgør så vigtig en beslutning, at dens indhold er relevant for myndighedsrepræsentanterne. Gentagelsen af "jeg vil ikke have asyl jeg vil vende tilbage til (EU-LAND)" (*mā beddī ljuj' beddī irāj`a `a (EU-LAND)*, linje 23-24) er ikke det relevante svar for myndighedsrepræsentanterne, som orienterer sig mod institutionelle mål og med spørgsmålet "så du frafalder din asylansøgning" (linje 20-21) indleder en administrativ procedure.

Den sigtede formulerer herefter et svar "jeg giver afkald ja" (*atnāz`a eih*, linje 27), der utvetydigt besvarer spørgsmålet, hvilket tolken gengiver som et "ja" (linje 29). Dette efterfølges af endnu en pause, hvorefter anklageren genoptager den aktivitet, som den sigtede afbrød. Overgangen tilbage til oplæsningen markeres ved pauser, tøvetyde og gentagelsen af ordet "jamen". "jamen øh: (0.3) ja (.) okay (0.7) øh:m (0.2) jamen øh (0.8) jamen så leder det mig frem til min begæring..." (linje 33-36). Disse elementer indikerer en vis forvirring hos anklageren, hvis rutinerede oplæsning er blevet forstyrret. De giver ham tid til at finde tilbage til det punkt, han var nået til i det etablerede handlingsforløb. Derudover kan hans tøvende formulering tyde på, at han ikke er helt sikker på, hvilket skridt han nu skal tage. Da han fortsætter med den påbegyndte læsning og frembringer sin begæring, genfinder han en sprogstil, der både er markeret af det juridiske register og af, at han læser op fra en tekst på skriftsprog: "udlændingen skal varetægtsfængsles i syv og tyve dage (0.4) frem til den (DATO-MÅNED-startbogstavÅR) (0.3) (ÅR) og det i medfør udlændingelovens paragraf (0.6) øh: fem og tredivestytte styk ét nummer ét" (linje 37-44). Der er stadig pauser, tøvetyde og en selvfølgelig, da han skal sige datoen, hvilket fortsat giver hans udsagn en noget konfus klang. Anklagerens tøvende fremtoning understreger dermed, at han har særlige forventninger til handlingsforløbet, da den sigtedes brud med taletursfordelingen skaber kortvarig forvirring blandt myndighedsrepræsentanterne.

Som professionelle aktører skal dommeren og anklageren udføre en række aktiviteter i en på forhånd fastlagt rækkefølge for at kunne ekspedere den sigtedes sag videre i systemet. Den sigtede er ikke bekendt med (og i det omtalte tilfælde måske ligeglad med) det institutionaliserede handlingsforløb og bryder derfor ind med en ytring, der hverken som lokutionær eller illokutionær handling passer ind i forløbet. Tolken navigerer mellem de forskellige aktørers mål i interaktionen ved at gengive den sigtedes ukonventionelle udsagn, mens han samtidig får den sigtede til at besvare dommerens spørgsmål på en måde, der er acceptabel for myndighederne. Jeg har tidligere beskrevet, hvordan tolken tilpasser sine gengivelser, formentlig for at de forskellige adressater bedst kan forstå ham. Her tilpasser han sig den sigtedes og myndighedsrepræsentanternes forventninger på en måde, der gør interaktionen så gnidningsfri som muligt.

Tolken kan i sine gengivelser markere sin institutionelle rolle, men også tilpasse sine gengivelser på en måde, der gør indholdet mere tilgængeligt for den sigtede. Da det ikke er alle udsagn, hvis betydning kan overføres *verbatim* fra kilde- til målsprog, kan tolkens parafrasering og tilføjelser fungere som den mest hensigtsmæssige gengivelse. Omvendt kan tolken som *gatekeeper* tilpasse den sigtedes udsagn til de institutionelle forventninger. Jeg vil herunder diskutere andre forhold, såvel sproglige som institutionelle, der kan påvirke hvordan tolkene gengiver deltagernes udsagn, og komme med forslag til yderligere undersøgelser og overvejelser.

DISKUSSION

Fokus på pragmatiske kompetencer

Min undersøgelse udvider den begrænsede danske forskning i rets-salstolkning med et sociolingvistisk og deskriptivt perspektiv, der tager udgangspunkt i optagelser af autentiske interaktioner (med de tidligere beskrevne forbehold hvad autenticiteten angår, se *Udskrivning og oversættelse af arabiske udsagn*). De opnåede indsigter bekræfter den eksisterende internationale forskning, som jeg har taget udgangspunkt i. De står dog i stærk kontrast til det tolkeideal, som myndighederne – men også tolkene selv – italesætter og efterstræber at praktisere.

Dette ideal italesættes i Tolkehåndbogen, men også i Institut for Menneskerettigheders rapport (2016). Rapporten består blandt andet af interviews med juridiske tolkebrugere. Informanterne efterlyser tolke, der agerer som "en menneskelig maskine", og hvis tilstedeværelse nærmest er umærkelig (s. 39; 52). Der er dermed fokus på tolkens sproglige færdigheder, forstået som evnen til at gengive kildeudsagn nøjagtigt til målsproget og opretholde det institutionelle mødes almindelige form. Jeg har i min analyse derimod fremhævet behov for, at tolken har pragmatiske kompetencer, der afspejles af gengivelsernes tilpasning til adressatens forventninger og forudsætninger.

Dette perspektiv adskiller sig fra Institut for Menneskerettigheder (2016) og Statsrevisionens (2018) rapporter, som skal danne et grundlag for anbefalinger om tolkebrug til myndighederne. Rapporterne har til formål at evaluere tolkekvaliteten i retssale og er udpræget normative. Dette kommer til udtryk i konklusioner som denne: "den optimale tolkning er opnået, når kommunikationen under et retsmøde kan afvikles, næsten som om der ikke var tolk på" (Institut for Menneskerettigheder, 2016: 39). Rapporterne fastslår, at det faglige niveau blandt tolke i danske retssale er utilstrækkeligt (Statsrevisorerne, 2018; Institut for Menneskerettigheder, 2016; Jacobsen, 2012). Institut for Menneskerettigheder (2016) pointerer desuden, at tolkenes manglende kompetencer giver risiko for "problemer med retssikkerheden" i tolkede retssager. Det samme konkluderer Stats-

revisorerne (2018), der derudover understreger de øgede samfundsøkonomiske omkostninger, der er forbundet med mangelfuld tolkning. Begge rapporter anbefaler bedre muligheder for kvalitetskontrol på området, for eksempel gennem en certificeringsordning. Der kan dog, på baggrund af min undersøgelse, stilles spørgsmål ved, om et kompetenceløft blandt tolkene skal og kan stå alene, for at sikre, ikke-dansktalende ligestilles med dansktalende sigtede over for loven. Ser man på tolkningen som en interaktionel proces, der involverer alle parter, må også de øvrige deltagere, herunder myndighedsrepræsentanterne, gøres opmærksomme på de særlige vilkår i tolket interaktion.

Ved at følge Wadensjös (1998) deskriptive tilgang har jeg i min analyse fremhævet aspekter *udover* tolkens sproglige færdigheder, der påvirker det tolkede møde. Wadensjö problematiserer idealet om den usynlige tolk ved at rette fokus mod tolkningens interaktionelle aspekt, herunder tolkens rolle som aktiv deltager og den fundamentale forskel mellem tolket og ikke-tolket interaktion. I analysen viser jeg, at tolkenes gengivelser ikke udelukkende kræver sproglige oversættelseskompetencer, men også pragmatiske kommunikative færdigheder, der for eksempel trækker på deres viden om retssystemet, deres antagelser om de forskellige deltageres forståelsesgrundlag og deres professionelle erfaring.

Diskursive praksisser i retssalen

Da jeg har fokuseret på tolkens gengivelser, har jeg i min analyse lagt stor vægt på de særlige vilkår, som tolke-medieret interaktion medfører. Interaktionen er dog ligeledes påvirket af en række andre faktorer, der styrer deltagernes interaktionelle muligheder og former tolkens muligheder og valg i udformelsen af gengivelserne. Da jeg udelukkende har taget udgangspunkt i tolkede grundlovsforhør mangler jeg indblik i og dokumentation for, om nogle af de aspekter, som jeg fremhæver som tolkningsrelaterede i min analyse, i virkeligheden i højere grad afhænger af andre faktorer, som for eksempel selve den institutionelle ramme.

Myndighedsrepræsentanternes diskursive rettigheder og pligter

Som tidligere beskrevet kan der i denne form for institutionaliserede møder være en direkte sammenhæng mellem deltagernes respektive status og rolle, og deres diskursive rettigheder og pligter. Deltagerne kan have forskellig adgang til viden, interaktionelle ressourcer og deltagelse i interaktionen (Drew & Heritage, 1992). Dette aspekt kommer til syne i optagelserne fra grundlovsforhør, for eksempel gennem myndighedsrepræsentanternes, og særligt dommerens, opretholdelse af institutionelle mønstre. Denne opretholder de igennem deres egen opførsel og ved at irettesætte den sigtede, hvis han ikke overholder disse mønstre. Grundlovsforhørets interaktion udgøres hovedsageligt af spørgsmål-svar sekvenser, der indledes af myndighedsrepræsentanterne. Dette giver dem mulighed for at styre hvilke emner, der italesættes, uddybes eller affejes.

Som jeg viser i analysen, forventes anklageren at anvende en særlig sprogstil og udføre en række diskursive handlinger i sin fremlæggelse af sagen. Ligeledes forventes dommeren gennem sin forvaltning af turtagningsfordelingen at opretholde det institutionaliserede handlingsforløb og sikre, at de forskellige handlinger udføres af de rette deltagere på det rette tidspunkt. Myndighedsrepræsentanterne er dermed, selvom de styrer interaktionens forløb, bundne af institutionaliserede krav til interaktionen og dens mål. Dette kommer for eksempel til syne i anklagerens orientering mod institutionelt forventede handlinger som for eksempel anmodningen om at benytte videolink.

Tolkens diskursive rettigheder og pligter

Tolken er i endnu højere grad bundet af den institutionelle ramme og har begrænsede muligheder for at styre interaktionens forløb. I grundlovsforhøret skal tolken forholde sig til to niveauer af institutionalisering, nemlig rettens institutionaliserede ramme og rammerne for professionel tolkningspraksis. Disse påvirker begge tolkens diskursive muligheder. Tolkens bidrag struktureres gennem dommerens kontrol af retsmødets turtagningsfordeling, men også gennem forventninger til turtagning i tolkede møder. Tolken har en grundlæggende anderledes adgang til turtagning og emne, da denne ikke skal tale selv motiveret og om selvvalgte emner, men skal gengive de

andres ture indenfor et vist tidsrum efter de er blevet ytret. Tolken skal videregive udsagn fra deltagere, der forholder sig til deres egen eller andre deltageres institutionelle rolle, og samtidig vise at han eller hun forstår sin egen professionelle rolle ved for eksempel at tolke i førsteperson. Dermed er tolkenes mulighed for at tilpasse deres gengivelser til forskellige deltageres forventninger begrænset af de diskursive rettigheder, som de tildeles i det institutionelle møde.

Myndighedsrepræsentanternes har derudover mulighed for at stille spørgsmål til tolkens professionelle kompetencer, mens det omvendte ikke er muligt, eftersom tolken på ingen måde må blande sig i sagsbehandlingen. Tolken og den sigtede er midlertidige deltagere (Elsrud et al., 2017) og det er formentligt derfor, at deres begrænsede interaktionelle handlemuligheder ekspliciteres i Tolkehåndbogen. Her fremgår det, at tolken ikke må "komme med vurderinger, forslag til spørgsmål, forslag til rækkefølgen af spørgsmålene eller bemærkninger i øvrigt til, hvordan samtalen skal forløbe", og at "det er tolkebrugeren, der styrer samtalen" (Justitsministeriet mfl., 2015: 4). Samtidig opfordres tolken til at gøre myndighedsrepræsentanterne opmærksomme på mulige misforståelser mellem parterne eller "kulturspecifikke forhold, der synes at påvirke kommunikationen" (Justitsministeriet mfl., 2015: 6). Disse to forventninger kan dog være svære at forene, da tolken ikke forventes at spørge ind til den sigtedes forståelse af situationen og derigennem opklare eventuelle misforståelser.

Et oplagt forslag til yderligere undersøgelse er derfor at lave en komparativ analyse af tolkede og ikke-tolkede grundlovsforhør. Dette ville kunne fremhæve hvilke aspekter, der særligt kendetegner tolkede møder og dermed er forbundne med tolkningssituationen, modsat mere almene vilkår for retsalsinteraktion i Danmark. Wadensjö (1998) fastslår, at tolkede møder grundlæggende er anderledes end ikke-tolkede møder og burde behandles som en selvstændig interaktionsform. I dansk retspraksis behandles tolkede grundlovsforhør dog på lige fod med ikke-tolkede møder, idet myndighedsrepræsentanterne opretholder det samme institutionelle handlingsforløb, som også ikke-tolkede møder følger. Dette ekspliciteres i det tidligere citerede uddrag fra Domstolsstyrelsens tolkehåndbog, hvori det fastslås, at deltagerne skal kunne kommunikere, som om tolken "ikke var til stede" (Justitsministeriet mfl., 2015:6). Følger man Wadensjö (1998), betragtes tolket interaktion som en kommunikativ *pas-de-trois*, hvor

tolken i samspil med de andre deltagere konstant koordinerer interaktionen (dette uddyber jeg herunder). Tilstedeværelsen af dette ekstra led i kommunikationen påvirker interaktionen (se også Kirilova & Højland, uu). Dansk-talende sigtede deler ikke nødvendigvis tolkens indblik i retssalens terminologi og praksisser, men de skal på egen hånd udlede oplysninger fra myndighedsrepræsentanternes til tider indforståede udsagn. En komparativ analyse, med alle de forbehold, der skal tages højde for i et sådant foretagende, ville kunne nuancere og uddybe disse overvejelser, der i et mere praktisk perspektiv, er forbundne med spørgsmål om retssikkerhed.

Myndighedsrepræsentanternes kendskab til fremmed-sproget

De tilpasninger, som jeg har fremhævet i analysen, kan altså kun ske inden for den institutionelle ramme. Tolken har ikke mulighed for radikalt at ændre interaktionens forløb eller sin professionelle praksis. Dette kan muligvis også ligge til grund for, at afvigelser fra den institutionelle norm for tolkepraksis primært optræder som tilpasninger til den sigtedes behov og foretages på arabisk.

De arabiske gengivelser er stort set uigennemskuelige for myndighedsrepræsentanterne, som derfor (i de fleste tilfælde) ikke kan vurdere, om de lever op til de institutionelt betingede forventninger. Angermeyer (2015) beskriver, at tolkene på fremmedsproget kan foretage visse tilpasninger, der faciliterer interaktionen uden at påvirke myndighedsrepræsentanternes syn på tolkens professionalisme. Dette er muligvis særligt relevant for et sprog som arabisk, som få andre deltagere kan have indblik i, end for eksempel engelsk eller nordiske sprog. Det kan altså antages, at den "sproglige afstand" mellem deltagerne kan enten begrænse eller åbne op for tolkens mulighed for at omgå de institutionelle kommunikationsforhindringer.

Dette understøttes af eksempler i Institut for Menneskerettigheders (2016) rapport. De interviewede myndighedsrepræsentanter fortæller om situationer, hvor de har oplevet mangelfuld tolkning på et sprog, som de selv behersker. Interviewpersonerne understreger, at det udelukkende er deres sprogkundskaber, der har givet dem indblik i den utilfredsstillende tolkning, som ellers fremstår uproblematisk.

”Og der tænker jeg bare, hvis jeg ikke havde været der ...” siger en af de adspurgte retsrepræsentanter, da han fortæller om en sådan episode (Institut for Menneskerettigheder, 2016: 59-60). I nogle tilfælde overtager den sprogkyndige myndighedsrepræsentant tolkeopgaven, andre gange afbrydes tolkningen og sagen udsættes. Dermed kan det have store konsekvenser for myndighedsrepræsentanternes vurdering af tolkens professionalisme og kompetencer, hvis andre aktører sætter spørgsmålstegn ved tolkningens kvalitet. Dette understreger, at tolken er bundet af det institutionelle mødes rammer, men også af forventninger til en særlig form for professionalisme. Resultaterne i min undersøgelse skal derfor ses i lyset af, at der indgår det samme fremmedsprog (arabisk) i alle optagelserne, mens der for andre sprog kunne være muligheder for, at andre end tolken kan danne sig et indtryk af indholdet i udsagnene på begge sprog.

Tolkenes professionelle erfaring og baggrund

Begge tolke i de analyserede optagelser er erfarne tolke, og som beskrevet i analysen kan nogle af deres gengivelser være påvirket af deres tidligere erfaringer fra grundlovsforhør og den viden, som de derigennem har tilegnet sig. Dermed har tolkene haft mulighed for at få indblik i grundlovsforhørets forløb, omend de ikke tilhører de ’faste’ deltagere. I projektet har vi ikke haft mulighed for at indsamle mange oplysninger om tolkene, derfor er det svært at sige noget om deres professionelle og uddannelsesmæssige baggrund, eller hvordan de selv opfatter deres rolle og deres virke som tolk. Begge tolke i min undersøgelse har dansk som andetsprog men udover, at de begge avender levantisk dialekt i retssalen, ved vi ikke noget om deres oprindelsesland(e), og heller ikke hvor længe de har levet i Danmark. Disse faktorer kan dog antages at have en betydning for interaktionens forløb. For eksempel kan tolkenes baggrund - hvorvidt de har arabisk som første- eller andetsprog - påvirke deres evne til at genkende og forstå forskellige dialekter på arabisk og tilpasse deres sprogbrug tilsvarende. Dette skal derfor også tages i betragtning, hvis man yderligere ønsker at undersøge effekten af den dialektale variation på tolkningen.

Interaktionen som 'pas-de-trois'

Denne undersøgelse fokuserer på tolkenes gengivelser, og analysen fremhæver hvordan tolkenes udsagn kan afspejle, hvordan de forholder sig til de andre deltagere. Følger man dog den dialogiske kommunikationsmodel og anser som Wadensjö (1998) tolkede interaktioner som en 'pas-de-trois', går betydningsdannelsesprocessen altid begge veje, altså frem og tilbage mellem deltagerne. Min undersøgelses fokus på tolken skal derfor forstås som en analytisk afgrænsning, og ikke som en underkendelse af de andre deltageres rolle i interaktionen. Det er yderst relevant ligeledes at tage højde for tolkningens indvirkning på de andre deltageres handlinger, for eksempel hvordan myndighedsrepræsentanterne kan tilpasse deres talestrøm, så tolken kan følge med, eller hvordan den sigtedes udsagn påvirkes af tolken, som illustreret i Uddrag 5 (se Christensen, 2010 samt Licoppe & Verdier, 2015 for analyser af tolket interaktion, der ikke primært retter sig mod tolkens handlinger).

Ligeledes er der i denne undersøgelse lagt vægt på tolkens tilpasning til den sigtedes forståelse, og i mindre grad på tolkens tilpasning til myndighedsrepræsentanterne. I grundlovsforhøret skal og kan den sigtede dog kun udtale sig i meget begrænset omfang, og der er få eksempler på tilpasninger i tolkens danske gengivelser i de valgte eksempler. Andre former for retssalsinteraktion, som for eksempel hovedforhandlinger, hvor den sigtede eller eventuelt vidner skal fremlægge deres side af sagen og besvare spørgsmål, udgør et bedre datagrundlag for analyser af tolkens tilpasninger i de danske gengivelser. Der er dog et par tegn på, at tolken orienterer sig mod myndighedsrepræsentanterne i analysen, som for eksempel den hviskede gengivelse af den sigtedes minimalrespons i Uddrag 1 (l. 20-24) og tilpasningen til et utvetydigt svar på anklagerens ja/nej-spørgsmål i Uddrag 5 (l. 25-29).

MULIGE KONSEKVENSER FOR PRAKSIS

Jeg har stillet en række forslag til yderligere aspekter, hvis inddragelse ville kunne tilvejebringe en dybere forståelse af, hvordan tolkene i grundlovsforhørene orienterer sig mod forskellige deltageres forventninger. Da min undersøgelse har et deskriptivt sigte, vil jeg ikke udstede normative anbefalinger for god tolkepraksis. Jeg vil dog kortfattet fremhæve nogle praktiske overvejelser, der udspringer fra min analyse.

Jeg henter hertil inspiration fra Jacquemet (2015), der har beskæftiget sig med asylsamtaler, som er en anden form for institutionaliseret interaktion mellem personer med forskellige sprogfærdigheder. Han argumenterer for et paradigmeskift " fra præcision til effektivitet" ("*from accuracy to efficiency*" (s. 81). I stedet for den store fokus på præcis besvarelse af forudbestemte spørgsmål, opfordres myndighedsrepræsentanterne til at indgå i en dialog med asylansøgerne, for at få størst mulig indblik i deres situation. Dette ville muliggøre en mere effektiv sagsbehandling, hvor der for eksempel kan etableres fællesnævner for referentielle praksisser. Derudover ville myndighedsrepræsentanterne ikke skulle tillægge meget få elementer afgørende betydning i vurderingen af ansøgerens sag. Denne opfordring til at tilpasse asylsamtalernes interaktionelle form til deltagernes reelle behov, kan også overvejes i forbindelse med tolkede retsmøder.

I min analyse har jeg vist, at nogle af tolkenes pragmatiske valg i højere grad orienterer sig mod at sikre den sigtedes forståelse (*effektivitet*) end mod at opretholde normerne for *verbatim*-oversættelse (*præcision*). Der er altså i praksis eksempler på, at tolkene prioriterer hurtig og effektiv videregivelse af oplysninger over præcis gengivelse af ordlyden. Dette står i kontrast til Tolkehåndbogens retningslinjer, der udelukker muligheden for at forme forløbet efter de særlige vilkår, som behovet for tolkning bringer med sig. Et kompetenceløft burde netop ruste tolkene til at blive bedre med nogle af de mange udfordringer, som tolkede møder bringer med sig. Når det er sagt, kan det ikke stå alene. Myndighedsrepræsentanterne må ligeledes inddrages og tolkede møder må anerkendes som en særskilt form for interaktion.

KONKLUSION

Jeg har analyseret otte grundlovsforhør med arabisk tolk ved at anvende en interaktionel sociolingvistisk tilgang, hvor jeg anser tolken som en aktiv deltager i interaktionen og tolkede møder som en særlig form for interaktion, der adskiller sig fra retsmøder uden tolk. Jeg har placeret grundlovsforhørets interaktion i dens institutionelle kontekst ved at beskrive, fag- og lægpersoners orientering mod forskellige mål, og hvordan deres interaktionelle bidrag bliver påvirket af den institutionelle kontekst.

I analyserne fokuserer jeg på tolkens gengivelser af udsagn fra såvel den sigtede som myndighedsrepræsentanterne. De uddrag, jeg har valgt, viser situationer, hvori tolkene gengiver henholdsvis anklagerens brug af ordet "udlændingen" og en anmodning om at lade den sigtede deltage virtuelt ved et eventuelt senere retsmøde om fristforlængelse, hvilket omtales som "brug af videolink". Derudover analyserer jeg en situation, hvor den sigtede tager ordet på eget initiativ, hvilket er en atypisk handling i et grundlovsforhør. Jeg har vist, at tolkene navigerer mellem institutionelle normer og forventninger på den ene side, og pragmatiske tilpasninger til det, de antager, er den sigtedes forståelsesmæssige udgangspunkt på den anden side. Tolkenes skiftende orientering mod henholdsvis myndighedsrepræsentanternes forventninger og den sigtedes forståelsesforudsætninger kommer til syne på forskellige måder.

Jeg viser, at tilføjelser i de arabiske gengivelser kan gøre budskaber fra kildeudsagnet mere tilgængelige for den sigtede – her indgår eksplicitering af implicite oplysninger eller ændringer i måden at referere til den sigtede på. For eksempel skifter tolkene i de arabiske gengivelser mellem 2. person singularis og 3. person singularis, når de refererer til den sigtede. De gengiver også den sigtedes udsagn til dansk, selvom udsagnene udgør et brud med det institutionaliserede handlingsforløb, hvor sigtede ikke må tale uden at have fået lov til det. Dermed viser jeg, hvordan tolkene kan fungere som socialiserende agenter for rettens repræsentanter, idet de tilpasser sigtedes udsagn til et institutionelt acceptabelt format. Disse tilpasninger kan tyde på, at tolkene foretager en kontinuerlig vurdering om, hvordan ud-

sagnene bedst kan gengives på en måde, der mest effektivt fremmer fælles forståelse og samtidig passer til rettens procedurer og format.

Hvad angår konsekvenser for praksis, kan man på baggrund af min undersøgelse overveje, hvad formuleringer som eksempelvis "præcis" og "direkte" oversættelse egentlig betyder. Disse formuleringer optræder hyppigt i tolkehåndbøger og retningslinjer for tolkning, men der kan argumenteres for, at tolkene i de analyserede uddrag giver kildeudsagnet mere præcist ved at producere tilføjelser, end hvis de lavede en ord-for-ord gengivelse til målsproget.

Min analyse kan med fordel suppleres af yderligere undersøgelser. For eksempel kan effekten af grundlovsforhørets institutionelle ramme på interaktionen undersøges yderligere. Derudover kan det undersøges, hvordan arabisk dialektal variation kan påvirke tolkens mulighed for at etablere et fælles forståelsesgrundlag med den sigtede. Det kan ligeledes være relevant at undersøge, for eksempel gennem en komparativ analyse, hvilke grundlæggende aspekter der adskiller tolkede grundlovsforhør fra grundlovsforhør med en dansktalende sigtet.

UDSKRIFTSNØGLE

Brug af anvendte symboler illustreret ved eksempler

PPP:	taler (se taleroversigt under uddragets overskrift)
(1.4)	pauselængde i sekunder
(.)	pause på under 0.2 sekunder
xxx	uhørligt i lydoptagelsen
(t-)	(i oversættelserne) selvfabrydelser midt i ord på arabisk
(LAND)	anonymiserede oplysninger
°ja°	lav volume
øh:	forlænget bogstavslyd
[og udl]ændingen	tale i overlap (første taler)
[°ja°]	tale i overlap (anden taler)

LITTERATUR

- Aarhus Universitet, Institut for Kommunikation og Kultur (2021): Master i konferencetolkning. Web: 28. april 2021. <https://cc.au.dk/uddannelse/evu/master-i-konference-tolkning/>
- Abu-Melhim, Abdel-Rahman (1991): Code-Switching and Linguistic Accommodation in Arabic. In: Bernard Comrie & Mushira Eid (eds.): Perspectives on Arabic linguistics: Papers from the annual symposium on Arabic linguistics. volume iii: Salt Lake City, Utah 1989, 231-250. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.
- Agha, Asif (1999): Register. *Journal of Linguistic Anthropology*, 9 (1-2), 216-219. <https://doi.org/10.1525/jlin.1999.9.1-2.216>
- Angermeyer, Philipp Sebastian (2015): *Speak English or What*. Oxford: Oxford University Press.
- Anklagemyndigheden (2020): Grundlovsforhør. Web: 3. juni 2020. <https://anklagemyndigheden.dk/da/grundlovsforhoer>
- Austin, John (1997): *Ord der virker* (Oversat af J. E. Andersen og T. Bredsdorff). København: Gyldendal (original udgivet 1962).
- Baeré, Merle & Abrahamsen, Sebastian (2019): Tolk fra Easytranslate: "Jeg følte mig slet ikke klædt godt nok på til opgaven". *Dagbladet Information*. Web: 16. juni 2020. <https://www.information.dk/indland/2019/09/tolk-easytranslate-foelte-slet-klædt-godt-nok-paa-opgaven>
- Berk-Seligson, Susan (2002): *The Bilingual Courtroom: court interpreters in the judicial process: with a new chapter*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Blommaert, Jan (2009): Language, Asylum and the National Order. *Current Anthropology*, 50 (4), 415-438. <https://doi.org/10.1086/600131>

- Christensen, Tina Paulsen (2010): Judges' deviations from norm-based direct speech in court. In: Miriam Schlesinger & Franz Pöchhacker (eds.): *Doing Justice to Court Interpreting*, 163-191. Amsterdam: John Benjamins Publishing.
- Conley, John M. & O'Barr, William M. (1998): *Just Words: law, language and power*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Copenhagen Business School (2009): CBS nedlægger tolke- og translationeruddannelser. Web: 18. maj 2020. <https://www.cbs.dk/nyheder-arrangementer/nyheder/cbs-nedlaegger-tolke-translationeruddannelser>
- Davidsen-Nielsen, Niels (2005): Det offentlige sprog. Nyt fra Sprognet, 1. <https://dsn.dk/wp-content/uploads/2021/01/marts-2005-pdf.pdf>
- Den Danske Ordbog – Moderne Dansk Sprog (2020): Web: 11. marts 2020. <https://ordnet.dk/ddo/ordbog?query=videolink>
- Domstolsstyrelsen (2020): Varetægtsfængsling. Web: 28. Juni 2020: <https://www.domstol.dk/alle-emner/straffesager/varetaegtsfaengsling/>
- Drew, Paul & Heritage, John (1992): *Analyzing Talk at Work – an Introduction*. In: Paul Drew & John Heritage (eds.): *Talk at Work*, 3-65. Cambridge: Cambridge University Press
- Eades, Diana (2016): Theorising language in sociolinguistics and the law: (How) can sociolinguistics have an impact on inequality in the criminal justice process? In: Nikolas Coupland (ed.): *Sociolinguistics: Theoretical Debates*, 67-388. Cambridge: Cambridge University Press.
- Elsrud, Torun, Lalander, Philip, & Staaf, Annika (2017): Noise, voice and silencing during immigrant court-case performances in Swedish district courts. *Ethnicities*, 17 (5), 667-687. <https://doi.org/10.1177/1468796815588620>

- Erhvervs- og Vækstministeriet (2016): L153. Web: 18. maj 2020.
[https://www.ft.dk/samling/20141/lovforslag/L153/som frem-sat.htm](https://www.ft.dk/samling/20141/lovforslag/L153/som_frem-sat.htm)
- Ferguson, Charles A. (1959): Diglossia. *Word*, 15 (2), 325-340.
<https://doi.org/10.1080/00437956.1959.11659702>
- Forsvaret (2020): Sprogofficer på Arabisk. Web: 16. juni 2020.
<https://karriere.forsvaret.dk/uddannelse/varnsfalles/sprogof-ficer-arabisk/>
- Goffman, Ervin (1974): *Frame Analysis. An Essay on the Organization of Experience*. Cambridge, MA: Harvard University Press
- Goffman, Ervin (1979): Footing. *Semiotica*, 25 (1-2), 1–30.
<https://doi.org/10.1515/semi.1979.25.1-2.1>
- Gumperz, John Joseph (1999): On interactional sociolinguistic method. In: Srikant Sarangi & Celia Roberts (eds.): *Talk, Work and Institutional Order*, 453- 47. Berlin, Boston: De Gruyter Mouton.
- Guski, Angela (2019): Det totale tolketeater. *Weekendavisen*. Web: 16. juni 2020. <https://www.weekendavisen.dk/2019-32/samfund/det-totale-tolketeater>
- Hachimi, Atiq (2013): The Maghreb-Mashreq language ideology and the politics of identity in a globalized Arab world. *Journal of Sociolinguistics*, 17 (3), 269-296. <https://doi-org.ep.fjer-nadgang.kb.dk/10.1111/josl.12037>
- Haviland, John Beard (2003): Ideologies of Language: Some Reflections on Language and U.S. Law. *American Anthropologist*, 105 (4), 764-774. <https://doi.org/10.1525/aa.2003.105.4.764>
- Institut for Menneskerettigheder (2016): *Tolkning i Retsvæsnet*. Web: 27 maj 2020. https://menneskeret.dk/sites/menneskeret.dk/files/media/dokumenter/udgivelser/ligebehandling_2015/tolkning_retsvaesenet_2015.pdf

- INTERPRETING: Sociolingvistiske perspektiver på udfordringer i tolkede møder i den danske offentlige sektor (2020): Københavns Universitet – Institut for Nordiske Studier og Sprogvidenskab. Web: 16. juni 2020. <https://nors.ku.dk/forskning/projekter/interpreting/>
- Jacobsen, Bente (1999): Court Interpreting in Denmark – a Critical Perspective. Aarhus School of Business, Department of English. <https://pure.au.dk/ws/files/32327758/0001559.pdf>
- Jacobsen, Bente (2002): Pragmatic meaning in court interpreting: an empirical study of additions in consecutively interpreted question-answer dialogues (ph.d.-afhandling) Aarhus School of Business, Department of English.
- Jacobsen, Bente (2012): Community Interpreting in Denmark: Training programmes and tests, or lack of the same. Aarhus: Aarhus Universitet. https://pure.au.dk/ws/files/45910726/Community_interpreting_in_Denmark.pdf
- Jefferson, Gail (2004): Glossary of transcript symbols with an introduction. In: Gene H. Lerner (ed): Conversation analysis: Studies from the first generation, 13-31. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.
- Justitsministeriet, Rigspolitiet, Kriminalforsorgen, Domstolsstyrelsen, Udlændinge-, Integrations- og Boligministeriet, Udlændingestyrelsen og Flygtningenævnets Sekretariat (2015): Tolkehåndbogen. Web: 27.maj 2020. <https://www.ft.dk/samling/20151/almdel/uui/spm/95/svar/1288263/1582509.pdf>
- Justitsministeriet (2018): Sproget. Lovkvalitet.dk. Web: 11. marts 2020. <https://lovkvalitet.dk/lovkvalitetsvejledningen/2-udarbejdelse-af-lovforslag/2-1-sproget>
- Karrebæk, Martha Sif & Kirilova, Marta (2020): Neoliberal governance vs expert authority in Danish legal interpreting: Issues of social justice. Working Papers in Urban Languages and Literacies, 268. <https://www.academia.edu/43037561/WP268> Kar-

[reb%C3%A6k and Kirilova 2020 Neoliberal governance vs expert authority in Danish legal interpreting Issues of social justice](#)

- Karrebæk, Martha Sif & Kirilova, Marta (2021): Retssproget er dansk: Sproglige ideologier i grundlovsforhør med tolk I: Tore Kristiansen & Anne Holmen (red.): Sprogs status i Rigsfællesskabet 2031, Københavnerstudier i Tosprogethed
- Karrebæk, Martha Sif & Kirilova, Marta (u.u.): Chaos in court: Interpreting as a commercial object in a state of law. *International Journal of the Sociology of Language*.
- Karrebæk, Martha Sif & Sørensen, Solvej Hellehøj (2021): Interpreting as creating potential for understanding: insights from a Danish courtroom. *International Journal of Speech, Language and the Law*. <https://doi.org/10.1558/ijssl.19649>
- Khachan, Victor A. (2010): Arabic-Arabic Courtroom Translation in Lebanon. *Social & Legal Sciences*, 19 (2), 183-196. <https://doi.org/10.1177/0964663909351437>
- Kirilova, Marta & Højland, Line (u.u.): 'I feel it's something that irritates her': Emotions in interpreted trauma therapy sessions. *Communication & Medicine: An Interdisciplinary Journal of Healthcare, Ethics and Society*.
- Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen (2018): Tolkning 2018/S 060-132543. udbud.dk. Web: 16. juni 2020. <https://www.udbud.dk/Pages/Tenders/ShowTender?tenderid=42652>
- Kristiansen, Otto Lerche (2019): Flere partier vil have regeringen til at opsig kontrakt med kritiseret tolkefirma. *Dagbladet Information*. Web: 16. juni 2020. <https://www.information.dk/indland/2019/10/flere-partier-regeringen-opsige-kontrakt-kritiseret-tolkefirma>
- Kristiansen, Tore, & Pedersen, Inge-Lise (2006): Sociolingvistik. *NyS, Nydanske Sprogstudier*, 34 (34-35), 217-267. <https://doi.org/10.7146/nys.v34i34-35.13462>

- Lee, Jieun (2009): Interpreting Inexplicit Language During Court Room Examination. *Applied Linguistics* 30 (1), 93-114.
<https://doi.org/10.1093/applin/amn050>
- Levinson, Stephen C. (1992): Activity Types and Language. In: Paul Drew & John Heritage (eds.): *Talk at Work*, 66-100. Cambridge: Cambridge University Press.
- Mejdell, Gunvor (2018): Diglossia. In: Elabass Benmamoun & Reem Bassiouney (eds.): *The Routledge Handbook of Arabic Linguistics*, 332-344. London: Routledge.
- Morris, Ruth (1999): The gum syndrome: predicaments in court interpreting. *Forensic Linguistics*, 6 (1), 6–29.
<https://doi.org/10.1558/sll.1999.6.1.6>
- Ng, Eva N.S. (2018): Who is Speaking? Court interpreters' use of first-person versus third-person interpreting. In: Eva N.S. Ng: *Common Law in an Uncommon Courtroom: Judicial Interpreting in Hong Kong* (Vol. 144), 149-167. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.
- Philips, Susan U. (1998): *Ideology in the Language of Judges : How Judges Practice Law, Politics, and Courtroom Control*. Oxford: Oxford University Press.
- Politiken (2019): Leder: Lost in Translation – Tolkning ved domstolene er i akut krise. Stram op. Web: 16. juni 2020. <https://politiken.dk/debat/ledere/art7319923/Lost-in-translation>
- Prien, Ulla & Dahy, June (2008): TORS/Carsten Niebuhr Afdelingens fjernundervisning i Arabisk Propædeutik - Grammatik til Sprog og Grammatik 2. København: Publikom – Publikationsservice Søndre Campus.
- Pöchhacker, Franz (2016): *Introducing Interpreting Studies*. Abingdon, New York: Routledge (første udgave 2004).
- Retsplejeloven §149, Web: 16. juni 2020. <https://danskelove.dk/retsplejeloven/149>

- Rigsadvokaten (2018): Videolink – brug af videolink i retsmøder.
 Web: den 11. marts 2020. [https://vidensbasen.anklagemyndigheden.dk/api/portals\(6e302527-f0b3-4a5e-889a-668aa67e5491\)/Print/h/6dfa19d8-18cc-47d6-b4c4-3bd07bc15ec0/VB/63506d2e-f31e-4296-91c5-422d785f83b0](https://vidensbasen.anklagemyndigheden.dk/api/portals(6e302527-f0b3-4a5e-889a-668aa67e5491)/Print/h/6dfa19d8-18cc-47d6-b4c4-3bd07bc15ec0/VB/63506d2e-f31e-4296-91c5-422d785f83b0)
- Rigspolitiet (2020): Tolkehåndbogen. Web: 28. april 2021.
https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwis-6SokaHwAhW_AhAI-HaO6A_wQFjAAegQIAhAD&url=https%3A%2F%2Fpolitidk%2F-%2Fmedia%2Fmediefiler%2Flandsdaekkende-dokumenter%2Ftolke%2Ftolkehaandbog.pdf%3Fla%3Dda%26hash%3D7F8E0EA4A8827A33902F2689E8B6EEA924B93751&usg=AOv-Vaw2M7JZMrsvfNqVxdT1O81VL
- Schegloff, Emanuel Abraham (1982): Discourse as an interactional achievement: Some uses of 'uh huh' and other things that come between sentences. In: Deborah Tannen (ed.): Georgetown University Round table on languages and linguistics, 71-93. Washington, D.C.: Georgetown University Press.
- S'hiri, Sonia (2003): Speak Arabic Please! Tunisian Arabic Speakers' Linguistic Accommodation to Middle-Easterners. In: Aleya Rouchdy (ed.): Language contact and language conflict in Arabic, 167-192. Abingdon: Routledge.
- Silverstein Michael (2003): "Translation, Transduction, Transformation : Skating Glossando on Thin Semitic Ice". In: Paula G. Rubel & Abraham Rosman (eds.): Translating Cultures, 75-105. Oxford, New York: Berg.
- Sperber, Deidre & Wilson, Dan (1995): Relevance. Oxford: Blackwell Publishing.
- Statsrevisorerne (2018): Beretning om myndighedernes brug af tolkeudvelser. Web: 27 sep. 2021. <https://www.ft.dk/statsrevisor/20171/beretning/sb12/bilag/1/1871330.pdf>

- Swinglehurst Deborah (2015): How Linguistic Ethnography May Enhance Our Understanding of Electronic Patient Records in Health Care Settings. In: Julia Snell, Sara Shaw & Fiona Copland (eds.): Linguistic Ethnography. Palgrave Advances in Language and Linguistics, 90-109. London:Palgrave Macmillan.
- Togeb, Ole (2017): Hvad er betydning?. Hermes 15 (29), 33-52.
<https://doi.org/10.7146/hjlc.v15i29.25690>
- Udlændingeloven (rev. 2019): Web: 11. Marts 2020:
<https://www.retsinformat.dk/Forms/R0710.aspx?id=210545#id02d8be99-dcbc-4f4c-8755-c0cf964e5fba>
- Urban Kuci, Majlinda (2019): Betjente slår alarm: Udviste udlændinge kan komme tilbage på grund af manglende tolke. Politiken. Web: 16. juni 2020. <https://politiken.dk/indland/art7311584/Udviste-udl%C3%A6ndinge-kan-komme-tilbage-p%C3%A5-grund-af-manglende-tolke>
- Vikkelsø Slot, Line (2019, 26. August): Debat: Mangelfuld tolkning truer retssikkerheden i danske retssale. Institut for Menneskerettigheder. Web: 16.juni 2020. <https://menneskeret.dk/nyheder/debat-mangelfuld-tolkning-truer-retssikkerheden-danske-retssale>
- Vinay, Jean Paul & Darbelnet, Jean (1958/1995): A Methodology for Translation. In: Juan C. Sager & Marie-Josée Hamel (eds. & translators): Comparative Stylistics of French and English - A Methodology for Translation, 84-94. Amsterdam: John Benjamins.
- Wadensjö, Cecilia (1995): Dialogue Interpreting and the Distribution of Responsibility. Hermes, Journal of Linguistics,14, 111-130.
<https://doi.org/10.7146/hjlc.v8i14.25098>
- Wadensjö, Cecilia (1998): Interpreting as Interaction. Harlow: Addison Wesley Longman Limited.

Wehr, Hans (1979). Introduction. In J. Milton Cowan (ed.): The Hans Wehr Dictionary of Modern Written Arabic, VI-XVII. Wiesbaden: Harrassowitz.

